

Grey Scale #13

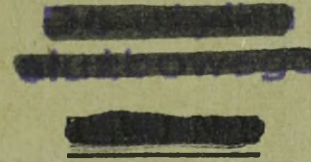
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

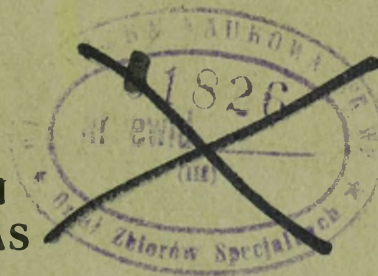
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

ASG WP wewn. 3881/85

Egz. nr 1

Płk dr Karol KRASOWSKI
Płk dypl. Ryszard KORDAS

ORGANIZACJA I WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA W OPERACJI OBRONNEJ ARMII

Skrypt

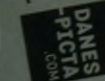
49657

WARSZAWA

1985

Colour Chart #13

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

ASG WP wewn. 3881/85

Egz. nr 1

Płk dr Karol KRASOWSKI
Ppłk dypl. Ryszard KORDAS

ORGANIZACJA I WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA W OPERACJI OBRONNEJ ARMII

Skrypt

WARSZAWA

1985

PRZEKLASYFIKOWANO

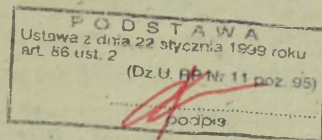
Protokół Nr 54305

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

JAWNE

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

ASG WP wewn. 3881/85

Egz.nr ... 1

Przeklas. -

prot. 1 z dn. 2.01.97

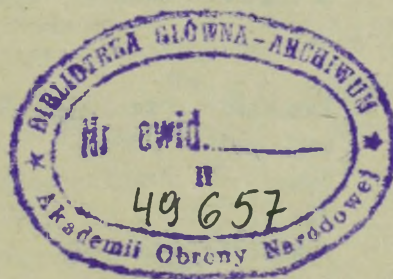
dypl. -

Płk dr Karol KRASOWSKI
Płk dypl. Ryszard KORDAS

ORGANIZACJA I WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA W OPERACJI
OBRONNEJ ARMII

Skrypt

WARSZAWA

1985 r.

S P I S T R E Ś C I

I.	OGÓLNE ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI I WYKONANIA PRZECIWUDERZENIA ...	3
	1. Znaczenie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii	3
	2. Cel i zadania przeciwuderzenia w operacji obronnej armii..	5
	3. Warunki i sposoby wykonania przeciwuderzenia w operacji obronnej armii	8
	4. Siły wydzielone do przeciwuderzenia w operacji obronnej armii.....	13
	5. Ugrupowanie bojowe przeciwuderzających wojsk	16
II.	PRZYGOTOWANIE PRZECIWUDERZENIA	19
	1. Wypracowanie decyzji przez dowódcę armii o przeciwuderze- niu w operacji obronnej armii i postawienie zadań	19
	2. Planowanie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii.....	21
	3. Organizacja współdziałania na szczeblu armii i wojsk ZT wykonujących przeciwuderzenie	27
	4. Organizacja wszechstronnego zabezpieczenia przeciwuderze- nia	29
III.	WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA	31
	1. Wejście do bitwy wojsk wykonujących przeciwuderzenie	31
	2. Rozwinięcie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii....	33
	3. Dowodzenie wojskami wykonującymi przeciwuderzenie	35
	BIBLIOGRAFIA	38
	Załączniki - wklejki:	
	1. Wykonanie przeciwuderzenia na jednym kierunku siłami jed- nej dywizji /DPanc/..... wklejka 1 po str.	38
	2. Wykonanie przeciwuderzenia na dwóch zbieżnych kierunkach siłami DPanc i DZ	wklejka 1 po str. 38
	3. Wykonanie przeciwuderzenia ze skrzydła i od czoła wklejka 2 po str	38

I. OGÓLNE ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI I WYKONANIA PRZECIWUDERZENIA

1. Znaczenie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

Działania bojowe we współczesnych operacjach charakteryzują się maksymalnym wykorzystaniem siły ogniowej wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa, w tym również lotnictwa wojsk lądowych, a także dużymi możliwościami manewru i rażenia ogniowego wojsk pancernych i zmechanizowanych. Czynniki te zadecydują o dynamicznym i manewrowym charakterze walki. Gwałtowność i szybko następujące zmiany sytuacji na polu bitwy będą doprowadzały do częstego przechodzenia z jednego rodzaju działań bojowych w inny. Przejście do operacji obronnej w toku operacji zaczepnej będzie częstym zjawiskiem, a w operacji obronnej będą występowały działania zaczepne. Stale aktualna jest znana zasada, według której "najlepszym sposobem obrony jest atak". Stąd też, można zaryzykować twierdzenie, że przeciwuderzenie,^{1/} będące wyrazem aktywności w operacji obronnej, może odegrać bardzo ważną rolę w wykonaniu zadań i osiągnięciu celu operacji. Oczywiście, eksponowanie tylko i wyłącznie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii nie byłoby słuszne. W toku operacji obronnej obok przeciwuderzenia, które jest najaktywniejszym sposobem użycia w bitwie drugiego rzutu operacyjnego i jej przełomowym momentem, istnieje konieczność racjonalnego wykorzystania dywizji pierwszego rzutu operacyjnego. Siły te wykorzystuje się do aktywnej obrony taktycznej strefy, zwłaszcza poprzez kontrataki oraz umiejętne i szerokie stosowanie manewru z nieatakowanych kierunków na zagrożone. Istotną rolę odgrywa manewr ogniem, zapory inżynieryjne^{2/}, uderzenia lotnictwa i śmigłowców bojowych w połączeniu z uporczywą obroną rubieży i obiektów terenowych. Przeciwuderzenie, mimo bezsprzecznego zwiększenia się jego roli, nie należy traktować jako celu samego w sobie, gdyż jest ono tylko jednym z wielu sposobów osiągnięcia celu operacji obronnej armii. W związku z tym przeciwuderzenie wykonywane w operacji obronnej armii należy rozpatrywać łącznie z innymi zadaniami umożliwiającymi osiągnięcie celu operacji obronnej, a zwłaszcza z takimi jak:

- niszczenie nieprzyjaciela w czasie jego podejścia i rozwijania;

1/ LWW. str.338 - Przeciwuderzenie: 1/ jedna z właściwości wyrażająca aktywność obrony; 2/ całokształt zabiegów organizacyjno-wykonawczych, uderzeń ogniowych i uderzeń jednego lub kilku ZT drugiego rzutu operacyjnego na rozwijające natarcie czy pościg nieprzyjaciela w celu jego rozbicia i odtworzenie w całości lub części pierwotnego położenia, a w sprzyjających warunkach przejścia do przeciwnatarcia ...

2/ W wypadku prowadzenia działań z użyciem broni jądrowej również zapory min jądrowych.

- niszczenie nieprzyjaciela w czasie odpierania jego ataku;
- niszczenie nieprzyjaciela podczas utrzymania rejonów i pasów obrony.

We współczesnych operacjach obronnych rola i znaczenie przeciwuderzenia będą duże, ponieważ uwarunkowane to jest następującymi czynnikami:

1. Przechodząc do operacji obronnej, a w szczególności w toku operacji zaczepnej, armia nie będzie miała możliwości pełnej rozbudowy inżynierskiej broniowych pozycji, rejonów i pasów. Tak więc, jeden z głównych elementów każdej obrony, jakim była fortyfikacja, nie będzie odgrywał decydującej roli w wykonaniu zadań przez obrońcę. Poza tym, poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego rozmieszczone w terenie mogą być łatwo wykryte, co przy współczesnych środkach rozpoznawczo-uderzeniowych, jakie posiada nieprzyjaciel, pozwoli mu dokładnie ustalić poszczególne obiekty i tym samym skutecznie je niszczyć.

2. Duże rozśrodkowanie ugrupowania operacyjnego i bojowego wojsk armii w obronie spowoduje, iż pomiędzy związkami taktycznymi i oddziałami będą tworzone znaczne luki, które nie zawsze zostaną odpowiednio osłonięte ognioowo, jak również pod względem inżynierskim. Stwarza to istotne zagrożenie, ponieważ nieprzyjaciel może przez nie przeniknąć w głąb obrony armii.

3. Nacierające na poszczególnych kierunkach zgrupowania uderzeniowe nieprzyjaciela będą miały odsłonięte skrzydła /nie będzie frontów ciągłych/. Stwarza to dogodne warunki do wykonywania przeciwuderzeń przez związki taktyczne drugiego rzutu operacyjnego armii na skrzydła i tyły tych zgrupowań.

4. Poprzez wykonanie przeciwuderzeń obrońca może zmusić nieprzyjaciela do przyjęcia bitwy w niekorzystnych dla niego warunkach, szczególnie terenowych. Poza tym, w znacznej mierze może być naruszony jego system dowodzenia i współdziałania. W konkretnej sytuacji taktyczno-operacyjnej, w niektórych przypadkach, poprzez wykonanie przeciwuderzenia można niejako "ustawić" nacierające zgrupowanie nieprzyjaciela jako opłacalny cel /zagęszczenie jego wojsk/ do obezwładnienia własną bronią jądrową.

5. Zdecydowane przeciwuderzenie drugim rzutem operacyjnym spowoduje przemieszczanie sił i powstanie nierównomiernego zarysu linii frontu, co utrudni, a w wielu sytuacjach wręcz uniemożliwi nieprzyjacielowi nie tylko wykonanie uderzeń jądrowych lecz także skuteczne wsparcie nacierających wojsk bronią klasyczną^{3/}

3/ A. Jeremienko Wspomnienia, wydawnictwo MON, 1961 r. str. 90-91 - opisując przeciwuderzenia Frontu Brańskiego w końcu sierpnia 1941 r. między innymi stwierdza "Przeciwuderzenie uniemożliwiło nieprzyjacielowi c.d. na str. 5.

6. Można śmiało wysunąć takie, twierdzenie, iż poprzez skuteczne przeciwuderzenie wydatnie podniesie się morale wojsk biorących udział w operacji obronnej armii.

Z powyższego wynika, że współcześnie w coraz większym stopniu punkt ciężkości celu obronnego przesuwać się będzie z oporu za wszelką cenę głównymi siłami, na dobrze zaplanowany i przygotowany manewr ogniem i manewr oparty o kontrataki i przeciwuderzenia. W operacji obronnej znaczenie manewru staje się wyjątkowo duże. Strona broniąca się dysponuje siłami na ogół mniejszymi w porównaniu z siłami strony nacierającej. Dotyczy to zwłaszcza pierwszych momentów bitwy, kiedy siły i środki broniących się wojsk nie są jeszcze ześrodkowane w rejonie nieprzyjacielskiego uderzenia. Ta nierówność sił może być zrekompenrowana operatywnością działań broniących się wojsk oraz umiejętnym zastosowaniem manewru siłami i środkami obrony. Aby odeprzeć natarcie nieprzyjaciela, wykrwawić go i odebrać mu inicjatywę, aby zmusić go do zrezygnowania z dalszego natarcia i w ten sposób doprowadzić do powstania pomyślnych warunków do zdecydowanego przeciwnatarcia, trzeba mu przeciwstawić własny wciąż narastający opór. Trzeba ześrodkować na zagrożonych kierunkach przeważające siły i środki rażenia go zmasowanym ogniem i przeprowadzać przeciwuderzenia. Aby to zrealizować konieczne jest szerokie zastosowanie manewru wojskami wzdłuż frontu i z głębi.

2. Cel i zadania przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

W zależności od konkretnej sytuacji taktyczno-operacyjnej walczących stron i ich możliwości oraz stosowanych środków walki przeciwuderzenie w operacji obronnej armii, może mieć różne cele, bardziej lub mniej zdecydowane^{4/}. Gdy nieprzyjacielowi zostaną zadane znaczne straty w toku

c.d. ze str. 4

rozwinięcie początkowego powodzenia i wciągnęło go w zacięte boje czołgowe..... sytuacja skomplikowała się niezwykle, linia frontu pogmatwała się, zgrupowania bojowe przemieszały się. Rozpoczęły się zacięte walki między kolumnami skrzydłowymi itd. Bitwa trwała siedem dób i została ostatecznie wygrana przez nasze wojska. Wróg poniósł ciężkie straty, nie zdołał przerwać się do TRUBACZEWSKA".....". Przeszkodziło mu w tym przeciwuderzenie Frontu Brańskiego...".

4/ W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni jądrowej umiejętnie wykorzystanie tej broni pozwala na stawianie przed przeciwuderzeniem bardziej zdecydowanych celów, niż to miało miejsce w drugiej wojnie światowej.

walki z dywizjami pierwszego rzutu operacyjnego armii podczas bitwy o taktyczną strefę obrony, a na kierunku przeciwwuderzenia zostanie zapewniona przewaga własnego lotnictwa, przeciwwuderzenie przy posiadaniu przez armię silnego drugiego rzutu operacyjnego może mieć na celu rozbitcie, a niekiedy zniszczenie^{5/} głównego zgrupowania nieprzyjaciela, które włamało się w głąb naszej obrony. Celem tego przeciwwuderzenia będzie również odtworzenie w całości lub części pierwotnego położenia,^{6/} a w sprzyjających warunkach - uchwycenie inicjatywy i przejście do działań zaczepnych.

W sytuacji niekorzystnej, gdy nie będzie możliwości^{7/} zniszczenia zgrupowania nieprzyjaciela, które włamało się w obronę armii, przeciwwuderzenie drugiego rzutu operacyjnego armii może być wykonane z ograniczonym celem^{8/}. Np. porażenia głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela, załamania jego natarcia i niedopuszczenia do przełamania obrony w operacyjnej głębokości armii. Określona sytuacja taktyczno-operacyjna wojsk armii może zmusić również do wykonania przeciwwuderzenia w celu poprawienia położenia broniących się wojsk armii i wygrania na czasie dla podciągnięcia i ześrodkowania odwodów lub opanowania dogodnej rubieży do obrony.^{9/}

Niekiedy cele przeciwwuderzenia mogą być bardziej ograniczone. Na przykład dotyczyć one mogą poprawy operacyjnego położenia wojsk lub zapewnie-

-
- 5/ Zwłaszcza w warunkach prowadzenia działań z użyciem broni jądrowej, kiedy to główna rola w zakresie osiągnięcia celu przeciwwuderzenia przypada właśnie tej broni.
 - 6/ Takie zdecydowane cele przeciwwuderzenia były stawiane w toku Wielkiej Wojny Narodowej ZSRR, zwłaszcza w jej drugim okresie, np: przeciwwuderzenie 4AGw. 3 Frontu Ukraińskiego w bitwie obronnej pod Balatonem, w styczniu 1945r. rozbiło zgrupowanie 6APanc SS zmusiło go do wycofania się i odtworzyło utracony przedni skraj obrony. Zdecydowane cele przeciwwuderzenia osiągały również inne ZO AR, np: 33A FZ w rejonie NORO-FOMIŃSK, w grudniu 1941; 9A FZak, w listopadzie 1942r.; 13A 1FU we wrześniu 1944r.
 - 7/ Brak będzie dostatecznych sił, niekorzystny stosunek sił w pasie obrony armii, lub na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela, brak dostatecznej ilości ładunków jądrowych itp.
 - 8/ Przeciwwuderzenia z takimi celami wykonywane były przez wojska radzieckie w toku drugiej wojny światowej np: 5APanc Gw Frontu Woroneżskiego, 17 KPGw, 16 i 17 KPanc FC w bitwie kurskiej, w lipcu 1943 r.
 - 9/ Przykładem tego może być działanie wojsk 3FU, w styczniu-lutym 1945 r., w rejonie jez. Balaton, kiedy na zgrupowanie niemieckie, któremu udało się przetrwać do Dunaju, było wykonane przeciwwuderzenie. W rezultacie czego, zgrupowanie to zostało odrzucone w kierunku płu-wsch, na 30-35 km, co znacznie poprawiło sytuację operacyjną wojsk radzieckich.

nia warunków /zabezpieczenie/ wyjścia głównych sił z walki i zajęcia bardziej dogodnych do obrony rubieży, lub uniemożliwienie nieprzyjacielowi okrążenia części sił broniących pierwszego pasa obrony. Do celów ograniczonych można również zaliczyć wykonanie przeciwuderzenia, aby rozproszyć wysiłki nacierających wojsk nieprzyjaciela i opóźnić jego uderzenie na kolejny pas obrony.

Tak więc, podczas formułowania celu przeciwuderzenia niezbędne jest każdorazowo w odpowiednim czasie wykrycie: zamiaru, składu bojowego, możliwości i charakteru działań nieprzyjaciela /do czasu rozpoczęcia bitwy obronnej, jak i w toku jej trwania/, słabych miejsc w jego zgrupowaniu uderzeniowym. Konieczne jest również uwzględnienie położenia wojsk własnych, możliwości uzyskania przewagi w siłach i środkach na kierunku przeciwuderzenia, a także terminów gotowości wojsk zgrupowania przeciwuderzeniowego oraz innych istotnych problemów.

W każdym jednak wypadku powinna istnieć zgodność celu przeciwuderzenia z możliwościami wojsk i warunkami jego wykonania. Bowiem tylko poprzez uwzględnienie wszystkich czynników można prawidłowo sformułować i osiągnąć odpowiednie cele przeciwuderzenia w operacji obronnej armii, stosownie do zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Cel przeciwuderzenia drugim rzutem operacyjnym armii realizuje się poprzez wykonanie określonych zadań. Dywizjom biorącym udział w przeciwuderzeniu stawia się z zasady zadania na całą głębokość przeciwuderzenia, dzieląc je na zadania bliższe i dalsze^{10/}. Zadaniem bliższym dywizji może być rozbitcie sił pierwszego rzutu dywizji nieprzyjaciela na kierunku przeciwuderzenia i wyjścia na skrzydła i tyły głównego zgrupowania nieprzyjaciela w rejonie włamania lub rozczłonkowania i opanowanie dogodnej rubieży zapewniającej rozwinięcie powodzenia. Zadaniem dalszym zazwyczaj będzie zniszczenie rozczłonkowanego, okrążonego zgrupowania nieprzyjaciela lub rozbitcie podchodzących odwodów nieprzyjaciela^{11/}, przywrócenie utraconego położenia albo nakazanej rubieży, umocnienie jej i odparcie uderzeń podchodzących odwodów nieprzyjaciela oraz stworzenie dogodnych warunków do dalszych działań.

W niektórych przypadkach może się okazać, że stawianie dywizjom, biorącym udział w przeciwuderzeniu, dwustopniowych zadań będzie niecelowe. Może to mieć miejsce, gdy nieprzyjaciel włamie się w naszą obronę na nieznaczną głębokość i rozbitcia jego sił można dokonać poprzez wykonanie

10/ zadania te w toku przeciwuderzenia mogą być precyzowane stosownie do zaistniałej sytuacji.

11/ Jeżeli w ugrupowaniu nieprzyjaciela znajdują się odwody.

płytkiego, lecz silnego uderzenia. W tych warunkach dywizjom, wykonującym przeciwuderzenie, stawia się jednostopniowe zadanie - rozbić zgrupowanie nieprzyjaciela w rejonie włamania i przywrócić pierwotne położenie obrony.

Dywizjom pierwszego rzutu operacyjnego armii, prowadzącym działania obronne na kierunku przeciwuderzenia w rejonach do niego przylegających stawia się zadania w zakresie zabezpieczenia przeciwuderzenia, udziału w nim określonych sił oraz wykorzystania rezultatów tego przeciwuderzenia.

3. Warunki i sposoby wykonania przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

We współczesnych operacjach przeciwuderzenie będzie realizowane w bardzo skomplikowanej sytuacji taktyczno-operacyjnej, zaciętej walki o inicjatywę na lądzie, panowanie w powietrzu i eterze. Złożoność sytuacji taktyczno-operacyjnej będzie polegać na tym, iż broniące się wojska armii będą musiały jednocześnie rozstrzygać szereg problemów. Po pierwsze - kontynuować odparcie przeważających sił nieprzyjaciela, utrzymywać ważne z punktu widzenia operacyjnego rejony i rubieże w rozległym pasie obrony armii. Po drugie - przygotowywać i wykonywać przeciwuderzenie.

Wojska pierwszego rzutu operacyjnego armii będą prowadziły ciężkie walki z nieprzyjacielem, który włamał się w naszą obronę, i na tyłach armii i na drogach przesunięcia przeciwuderzającego zgrupowania wojsk armii mogą znajdować się desanty powietrzne i grupy dywersyjno-rozpoznawcze nieprzyjaciela. W warunkach działań z użyciem broni jądrowej, prowadzona będzie likwidacja skutków uderzeń tej broni. Nie wykluczone jest, że niektóre dywizje pierwszego rzutu operacyjnego armii mogą znajdować się w półokrążeniu lub nawet w okrążeniu. Szczególnie niekorzystne warunki wynikną podczas jednoczesnego włamania się zgrupowań nieprzyjaciela na kilku kierunkach i powstania zagrożenia operacyjnej trwałości naszej obrony.

O powodzeniu przeciwuderzenia armii w znacznej mierze decyduje jego przygotowanie i wykonanie we właściwym czasie. Przeciwuderzenie należy wykonywać wówczas, gdy ogólnie jest zachowana trwałość obrony, część sił pierwszego rzutu armii skutecznie utrzymuje swoje pozycje w jej głównym pasie, natarcie zaś nieprzyjaciela zostało zatrzymane przed drugim pasem obrony, a ponadto nieprzyjaciel w wyniku dotychczasowych walk poniósł znaczne straty i jego wysiłki udało się rozproszyć.

Najodpowiedniejszy do rozpoczęcia przeciwuderzenia będzie ten okres, w którym nieprzyjaciel przechodzi pewien kryzys, a do dalszego rozwijania skutecznego natarcia potrzebny mu jest czas na przegrupowanie.

Początek przeciwuderzenia powinien być zbieżny z przegrupowaniem taktycznych i operacyjno-taktycznych środków napadu jądrowego nieprzyjaciela oraz powinien nastąpić w okresie zmiany stanowisk ogniowych przez artylerię, a także wówczas, gdy nieprzyjaciel wprowadził do bitwy drugie rzuty korpusów.

Niekiedy przeciwuderzenie armii może być wykonywane przed drugim pasem obrony w celu uniemożliwienia nieprzyjacielowi jego przełamania. Nie należy również wykluczać sytuacji, w której przeciwuderzenie zostanie wykonane w obronie drugiego pasa obrony, zwłaszcza wówczas, gdy zapewni się w nim udział sił frontu oraz współdziałanie z wojskami wykonującymi przeciwuderzenie sąsiedniej armii.

Wykonanie przeciwuderzenia zbyt wcześnie może doprowadzić do tego, że nieprzyjaciel nie tylko zdoła je odeprzeć, lecz także uzyska możliwość skutecznego rozwijania natarcia w głąb ugrupowania armii. Poza tym armia pozbywa się głównej siły uderzeniowej wówczas, gdy nieprzyjaciel nie został dostatecznie wyczerpany i zdeorganizowany.

Zbyt późne wykonanie przeciwuderzenia jest również niekorzystne, gdyż po przetrwaniu sytuacji kryzysowej nieprzyjaciel może dokonać niezbędnych przegrupowań, a także uzyskać dodatkowe informacje w celu wykonania skutecznych uderzeń ogniowych, w tym także uderzeń jądrowych, wprowadzi do bitwy drugie rzuty lub odwody i rozwinię natarcie z nową siłą. Ponadto nieprzyjaciel może zająć dogodne rubieże do odparcia przeciwuderzenia i postawi przeciwuderzające wojska w niekorzystnej sytuacji. Spóźnione wykonanie przeciwuderzenia nie tylko nie osiągnie celu, lecz przyczyniać się będzie do uzyskania jeszcze większego powodzenia w natarciu nieprzyjaciela. Świadczą o tym wykonywane przeciwuderzenia armii francuskiej przeciwko zgrupowaniom uderzeniowym wojsk hitlerowskich w 1940 r. "Na każdym etapie kampanii decydującą rolę odgrywał czynnik czasu. Przeciwuderzenia wojsk francuskich raz za razem były zrywane tylko dlatego, że francuskie Naczelne Dowództwo i Sztaby działały zbyt wolno i nie nadążały za rozwojem sytuacji"^{12/}

W każdym więc warunkach wybór właściwego czasu wykonania przeciwuderzenia musi być poprzedzony wszechstronnym rozpoznaniem i oceną nieprzyjaciela oraz niezbędnymi, głębokimi kalkulacjami. Z czasem rozpoczęcia przeciwuderzenia wiąże się ściśle dążenie do uzyskania zaskoczenia, zwłaszcza co do kierunku i czasu jego wykonania.

Uzyskanie zaskoczenia w wykonaniu przeciwuderzenia jest trudne. Można jednak je osiągnąć przez:

12/ B.Liddel Hart, Wtoraja mirowaja wojna, Moskwa 1976 r.s.81.

- rozpoczęcie przeciwuderzenia w warunkach nocnych na kierunku najmniej przez nieprzyjaciela oczekiwanym;
- wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do czasu, sił i rubieży rozpoczęcia przeciwuderzenia;
- zamaskowania ruchu wojsk rozpoczynających wyjście z rejonu wyjściowego na rubież rozwinięcia do wykonania uderzenia;
- pozorowanie wykonania przeciwuderzenia na innym kierunku /niż w rzeczywistości/.

Rozpoczęcie przeciwuderzenia w nocy jest warunkiem wyjątkowo sprzyjającym uzyskaniu zaskoczenia, zwłaszcza spowodowaniu w zgrupowaniu wojsk nieprzyjaciela znacznej dezorganizacji. Należy bowiem uwzględnić, że wojska wykonujące przeciwuderzenie działają na własnym, uprzednio rozpoznanym i odpowiednio przygotowanym terenie, nieprzyjaciel zaś - w terenie dla niego mniej znanym.

Podejmując decyzję dotyczącą wykonania przeciwuderzenia w warunkach nocnych, całość problemów organizacyjnych z tym związanych należy rozstrzygać w warunkach dziennych. Wykonanie przeciwuderzenia w nocy wymaga bowiem od dowódców i sztabów dużej sprawności organizacyjnej, zwłaszcza w zakresie organizacji współdziałania, odpowiednio skutecznego zabezpieczenia działań wojsk, szczególnie podczas wykonywania uderzeń jądrowych.

Sposoby rozbicia nieprzyjaciela, który się włamał w głąb naszej obrony i przebieg bitwy z nim określone będą ogólną sytuacją taktyczno-operacyjną, powstałą w pasie obrony armii i na jej skrzydłach. Wybór sposobu rozbicia zgrupowań nieprzyjaciela, które włamały się w głąb obrony armii, uzależniony jest od wielu czynników, a głównie od:

- skali i skutków zastosowania przez nieprzyjaciela broni jądrowej, jeżeli działania prowadzone są z jej użyciem;
- możliwości wojsk armii w zakresie zniszczenia środków napadu jądrowego i elementów systemów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela;
- możliwości jądrowego i ogniowego porażenia zgrupowań nieprzyjaciela rozwijających natarcie i ich odwodów;
- położenia i stanu wojsk, zwłaszcza dywizji znajdujących się w drugim rzucie operacyjnym armii.

W zależności od wymienionych czynników rozbicie zgrupowań nieprzyjaciela, które włamały się w głąb obrony armii, może być zrealizowane kolejno lub jednocześnie na jednym lub kilku kierunkach^{13/} poprzez wykona-

13/ W tym wypadku przeciwuderzenie wykonuje się na główne lub najbardziej niebezpieczne zgrupowanie nieprzyjaciela. Główna rola, w warunkach użycia broni masowego rażenia przypada broni jądrowej. Na podstawie doświadczeń z ćwiczeń, na zabezpieczenie przeciwuderzenia zużywa się 30-40% przydzielonych na operację ładunków jądrowych.

nie szeregu uderzeń jądrowych, lotnictwa, śmigłowców bojowych, środków walki radioelektronicznej i uderzeń siłami drugiego rzutu operacyjnego i odwodami armii w połączeniu z uporczywą obroną ważnych rubieży i rejonów obrony.

Przeciwuderzenie korzystnie jest wykonywać na jedno, a w razie posłania dostatecznych sił na obydwie skrzydła głównego zgrupowania nacierających wojsk nieprzyjaciela z kolejnym wyjściem na jego tyły - patrz schemat nr 1 i 2. Przeciwuderzenie skrzydłowe jest współcześnie, nie bez uzasadnienia, najbardziej zalecaną formą manewru. Uwarunkowane jest to tym, że manewr taki prowadzi do uderzenia w najbardziej wrażliwą część zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela, dezorganizuje jego ugrupowanie bojowe oraz stwarza realne warunki do zadania mu poważnych strat aż do całkowitego rozbitcia włącznie.

W sytuacji, gdy jest brak czasu na dokonanie manewru sił zgrupowania przeciwuderzającego lub nieprzyjaciel zbliżył się bezpośrednio do rejonu rozmieszczenia drugiego rzutu operacyjnego armii, przeciwuderzenie może być wykonane czołowo^{14/} dla rozczłonkowania i niszczenia nieprzyjaciela częściami. Przeciwuderzenie czołowe ze względu na to, że następuje w nim zderzenie dwóch jednocześnie nacierających stron, posiada cechy walki spotkaniowej, w której obie strony dążą do osiągnięcia celów operacyjnych poprzez jednoczesne natarcie. Zasadniczą treścią walki spotkaniowej wynikłej w takiej sytuacji będzie dążenie do możliwie szerokiego manewru siłami i środkami, realizowanego w celu wykonania uderzeń w skrzydła poszczególnych związków /zgrupowań bojowych/ nieprzyjaciela, między którymi istnieją luki i wyjścia na ich tyły, aby w konsekwencji okrążyć je i zniszczyć. Charakter takiej walki spotkaniowej, powstałej w wyniku przeciwuderzenia czołowego, będzie się niewątpliwie różnił od przeciwuderzenia czołowego, z drugiej wojny światowej. Wpływa na to obecny stan, rodzaj i ilość środków rażenia, które narzucają przeciwuderzeniu odmienny bardziej zdecydowany i aktywny charakter działań.

W zależności od sytuacji, armia może również wykonać przeciwuderzenie ze skrzydła i od czoła jednocześnie - schemat nr 3.

Sposoby rozbitcia nieprzyjaciela, który włamał się w obronę armii są więc różne. W jednym wypadku okaże się celowe wykonanie na nacierające

14/ W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia, w sytuacji gdy armia posiada dostateczną liczbę ładunków jądrowych, za pomocą których potrafi zniszczyć główne siły zasadniczego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela, uderzenie czołowe może być z góry zamierzone.

zgrupowanie nieprzyjaciela mocnego przeciwuderzenia na jednym kierunku ze skrzydła lub od czoła, rozcięcie jego siły i rozbicie częściami; w drugim - należy wykonać dwa uderzenia na skrzydła nacierającego zgrupowania nieprzyjaciela na dwóch zbieżnych kierunkach, lub jedno uderzenie na skrzydło, a drugie od czoła, w celu okrążenia, rozczłonkowania i rozbicia nieprzyjaciela częściami.

W określonych sytuacjach armia może wykonywać przeciwuderzenie zbieżne z przeciwuderzeniem sąsiedniej armii, a niekiedy nawet z przeciwuderzeniem wykonywanym siłami i środkami frontu. Wymaga to ścisłego współdziałania w toku jego realizacji. Wykonanie uderzeń z różnych kierunków, w sposób gwałtowny i zdecydowany zapewnia szybkie przechwycenie inicjatywy, wykorzystanie skutków własnych uderzeń jądrowych na nieprzyjaciela, a ponadto utrudnia nieprzyjacielowi zastosowanie broni masowego rażenia i środków systemów rozpoznawczo-uderzeniowych na nasze wojska.

W sprzyjających warunkach na tyły nieprzyjaciela mogą być wysadzone taktyczne desanty powietrzne oraz wysyłane oddziały rajdowe /OW/.

Przeciwuderzenie musi być wykonane niespodziewanie i gwałtownie. Powinno rozpocząć się silnym porażeniem nieprzyjaciela ogniem artylerii, lotnictwa, śmigłowców bojowych, a w warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia, silnym uderzeniem jądrowym, na nowo wykryte środki napadu jądrowego, zestawy systemu rozpoznawczo-uderzeniowego i stanowiska dowodzenia, środki obrony przeciwlotniczej, lotniska, lądowiska śmigłowców bojowych oraz siły zasadniczego zgrupowania nieprzyjaciela.

Kierunek przeciwuderzenia każdej dywizji powinien wyprowadzać jej oddziały na skrzydła i tyły nacierającego zgrupowania nieprzyjaciela w ten sposób, żeby we współdziałaniu z innymi dywizjami okrążyć jego siły a następnie rozbić. Wybiera się go stosownie do celu przeciwuderzenia oraz sytuacji powstałej w toku bitwy obronnej. Wykonując główne uderzenie w skrzydło nacierającego nieprzyjaciela lub czołowo, należy dążyć do jak najszybszego wyjścia na jego tyły, do rejonów rozmieszczenia środków napadu jądrowego, stanowisk dowodzenia dywizji i korpusów. Dlatego też niekiedy, w sprzyjających warunkach, okaże się celowe wysadzenie taktycznych desantów powietrznych i wysyłanie oddziałów rajdowych. Wysadza się je zwykle bezpośrednio po wykonaniu uderzeń jądrowych lub tylko po wykonaniu uderzenia siłami wojsk raketowych, artylerii oraz lotnictwa i śmigłowców bojowych. W warunkach wykonywania uderzeń jądrowych kierunek głównego uderzenia może być skierowany na najsilniejsze zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela, na które wykonuje się zmasowane uderzenia jądrowe. Na wybór kierunku przeciwuderzenia poważny wpływ wywierają właściwości terenu, ułatwiające bądź utrudniające skryte wyjście i rozwinięcie wojsk do prze-

ciwudzerzenia. Teren powinien również zapewniać dogodne warunki uderzenia i wyjścia przeciwuderzających wojsk na skrzydła i tyły rozwijających natarcie wojsk nieprzyjaciela.

Na każdym kierunku przeciwuderzenia wyznacza się zwykle dwie rubieże rozwinięcia wojsk, odległe od siebie odpowiednio do przewidywanej zmiany sytuacji, zwłaszcza przesunięcia się nacierających wojsk nieprzyjaciela. Kierunki i rubieże przeciwuderzenia określa się w decyzji dowódcy. Są one zawczasu przygotowywane w toku organizacji i prowadzenia operacji obronnej. Jednakże może zaistnieć taka sytuacja, w której będzie niemożliwe lub niecelowe wykonanie przeciwuderzenia armii na zawczasu zaplanowanych kierunkach i rubieżach. W tym wypadku dowódca i sztab armii będą zmuszone od nowa rozwiązywać zasadnicze problemy organizacji przeciwuderzenia i jego zabezpieczenia w skomplikowanej sytuacji i w bardzo ograniczonym czasie.

Jak wspomniano już poprzednio pomyślnie wykonanie przeciwuderzenia w znacznym stopniu zależy od prawidłowego określenia momentu jego wykonania. Druga wojna światowa pokazała, że w toku operacji obronnej z przeciwuderzeniem nie należy zwlekać, lecz niekiedy i pośpiech jest niebezpieczny. Problem ten nabiera szczególnej ostrości we współczesnych warunkach, bowiem masowe zastosowanie nowych rodzajów broni może doprowadzić do gruntownej zmiany sytuacji operacyjnej w każdej chwili bitwy obronnej. Dlatego też wzrasta rola wyboru momentu wyruszenia wojsk zgrupowania przeciwuderzającego i wykonania przeciwuderzenia.

Podczas określenia czasu wykonania przeciwuderzenia należy uwzględnić zaistniałą sytuację, możliwości jej zmiany do chwili rozpoczęcia przeciwuderzenia, położenie i sytuację wojsk walczących stron, odległość drugiego rzutu operacyjnego armii i odwodów od rubieży rozwinięcia do przeciwuderzenia, ich gotowości do działania, możliwości wykorzystania własnej broni jądrowej i skutki użycia tej broni przez nieprzyjaciela.

Według czasu prowadzenia operacji obronnej, przeciwuderzenie armii może być wykonane w drugim - trzecim dniu bitwy obronnej. W tym bowiem okresie nieprzyjaciel może ponieść ciężkie straty od sił i środków pierwszego rzutu operacyjnego armii, lotnictwa i śmigłowców bojowych, nawet w warunkach prowadzenia działań z zastosowaniem tylko konwencjonalnych środków walki.

4. Siły wydzielone do przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

Skład sił zgrupowania przeciwuderzającego armii w operacji obronnej może być różny. Zależać to będzie od składu drugiego rzutu operacyjnego i odwodów, jakimi dysponuje armia. W każdej jednak sytuacji powinien on

być taki, aby zapewnić osiągnięcie postawionego celu przeciwuderzenia, dużą siłą uderzeniową oraz manewrowość działań w toku realizacji zadań.

Zgrupowanie przeciwuderzające armii może się składać z 1-2 dywizji^{15/}. Zgrupowanie to może być wzmocnione 1-2 trygadami artylerii i kompanią miotaczy ognia a ponadto może być wsparte działaniami: armijnego pułku śmigłowców bojowych, odwodów przeciwpancernego i oddziału zaporowego armii, 1-2 batalionów saperów, batalionu inżynieryjno-drogowego i innych sił armii.

Oprócz wymienionego wzmocnienia w zabezpieczeniu i wykonaniu przeciwuderzenia mogą wziąć udział określone siły i środki dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii, zwłaszcza te, które znajdują się bezpośrednio na kierunku przeciwuderzenia, a także nie zaangażowane w walce drugie rzuty i odwody, siły z biernych kierunków oraz artyleria dywizji^{16/}, a także siły ZT z nieetatowanych odcinków. Te ostatnie powinny być w krótkim czasie przegrupowane na właściwy kierunek, z takim wyliczeniem, żeby uzyskać niezbędny czas na przygotowanie postawionych przed nimi zadań bojowych.

Zgrupowanie przeciwuderzające będzie również wsparte przez wojska lotnicze frontu, które wydziela 40-50% wysiłku bojowego przydzielonego armii na całą operację obronną, co może stanowić wysiłek 3-7 p/l LMB i 4-8 p/l SB. Osłonę z powietrza zapewnia aprplot /ABRPlot/ i lotnictwo myśliwskie frontu.

W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia, na zabezpieczenie przeciwuderzenia wydziela się 30-40% posiadanej przez armię na operację obronną broni jądrowej, co stanowi 15-20 rakiet jądrowych i więcej^{17/}. Biorąc pod uwagę fakt, że nacierające zgrupowanie nieprzyjaciela, do czasu przeciwuderzenia armii poniesie określone straty, wymieniona liczba ładunków jądrowych pozwoli na zniszczenie nowo wykry-

15/ 1-2 DPanc lub 1 DPanc i 1 DZ lub niekiedy nawet 1-2 DZ.

16/ Jeżeli przeciwuderzenie wykonywane będzie siłami jednej wzmocnionej dywizji, na kierunku broniącego się jednego pułku dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii, w przeciwuderzeniu może wziąć udział około pułku pierwszego rzutu /pz,pcz/, a niekiedy nawet nie zużyty drugi rzut lub odtworzony odwód dywizji, a więc w sumie około dwóch pułków oraz około 4 dywizjonów artylerii. Jeżeli natomiast przeciwuderzenie będzie wykonywane siłami dwóch dywizji i na styku dwóch broniących się dywizji pierwszego rzutu, to w przeciwuderzeniu może wziąć udział około 3-4 pułków dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii oraz 8 i więcej dywizjonów artylerii.

17/ Niezależnie od tego, wojska rakietowe i lotnicze frontu mogą podczas przygotowania i realizacji przeciwuderzenia armii, obezwładniać i niszczyć określone obiekty nieprzyjaciela, zwłaszcza podchodzące od wody operacyjne nieprzyjaciela.

tych środków napadu jądrowego typu korpuśnych środków rozpoznawczo-uderzeniowych, artylerii atomowej, stanowisk dowodzenia dywizji i korpusu oraz na obezwładnienie dywizyjnych i korpuśnych odwodów nieprzyjaciela w rejonie włamania, a zwłaszcza na kierunku przeciwuderzenia. Takie użycie broni jądrowej na szczeblu armii, w ścisłym powiązaniu z ogniem artylerii, uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych^{18/}, stworzy odpowiednie warunki dla przeciwuderzającego zgrupowania i osiągnięcia przez nie postawionego zadania.

Na podstawie wniosków i doświadczeń z przeprowadzonych ćwiczeń dowódco-sztabowych i ćwiczeń z wojskami przyjmuje się, że dla zapewnienia powodzenia zgrupowaniu przeciwuderzającemu niezbędne jest uzyskanie gęstości 40-60 dział przeliczeniowych na 1 km frontu^{19/}. Gęstość tę można uzyskać, w drodze zaangażowania artylerii nie tylko zgrupowania przeciwuderzającego, ale również część artylerii dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii, a także określonego wysiłku lotnictwa uderzeniowego i śmigłowców bojowych.

Uwzględniając fakt, że dywizja może wykonywać przeciwuderzenie na odcinku 8-12 km^{20/}, to łączny odcinek przeciwuderzenia dla zgrupowania w składzie dwóch dywizji będzie wynosił 16-24 km, średnio około 20 km. Żeby zapewnić gęstość 40-60 dział na 1 km frontu odcinka, należy posiadać 800-1200 dział przeliczeniowych.

Biorąc pod uwagę wymieniony skład i wzmocnienie zgrupowania przeciwuderzającego do artyleryjskiego przygotowania i wsparcia przeciwuderzenia można zaangażować około 34 dywizjony artylerii^{21/}. Ta liczba dywizjonów daje łącznie około 600 dział różnego kalibru^{22/}. Dla uzyskania niezbędnej gęstości dział przeliczeniowych na 1 km odcinka przeciwuderzenia należy zaangażować odpowiedni wysiłek lotnictwa w celu obezwładnienia odwodów nieprzyjaciela oraz śmigłowców bojowych.

-
- 18/ Zgodnie z planem ogniowego porażenia nieprzyjaciela w operacji obronnej armii.
- 19/ W początkowym okresie drugiej wojny światowej, podczas przeciwuderzenia 20 Armii Radzieckiej osiągały gęstość 10-15 dział i moździerzy na 1 km frontu, w późniejszym okresie osiągały gęstość 50-60, a w końcowym okresie 80-90 dział i moździerzy na 1 km frontu.
- 20/ W pierwszym okresie drugiej wojny światowej odcinek przeciwuderzenia dla dywizji wynosił od 6-8 do 10-15 km, a w końcowym okresie wojny 4-5 km.
- 21/ Artyleria dwóch dywizji 10-12 dywizjonów; artyleria wzmocnienia i AGA 10 dywizjonów, artyleria dwóch-trzech dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii 8-12 dywizjonów, ogółem 28-34 dywizjony.
- 22/ Po przemnożeniu przez właściwe współczynniki liczba ta odpowiednio zmniejsza się.

Ogniowe porażenie nieprzyjaciela w czasie wykonywania przeciwuderzenia wykonuje się według następujących okresów: ogniowe zabezpieczenie podejścia wojsk, ogniowe przygotowanie przeciwuderzenia, ogniowe wsparcie przeciwuderzenia, ogniowe wsparcie przeciwuderzających wojsk w głębi.^{23/} Ogniowe porażenie nieprzyjaciela podczas wykonywania przeciwuderzenia realizuje się zgodnie z ogólnymi zasadami ogniowego porażenia nieprzyjaciela w natarciu.

5. Ugrupowanie bojowe przeciwuderzających wojsk

Ugrupowanie bojowe wojsk do wykonania przeciwuderzenia powinno zapewnić: uzyskanie przewagi w siłach i środkach na wybranym kierunku, wykonanie silnego początkowego uderzenia, jak najlepsze wykorzystanie przez wojska warunków terenowych, szybki manewr siłami i środkami, przenoszenie i potęgowanie siły uderzenia, dogodne warunki dowodzenia, współdziałania i możliwości wykorzystania rezultatów ogniowego porażenia nieprzyjaciela, a w przypadku prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia uderzeń jądrowych oraz rozbicia nacierających wojsk nieprzyjaciela w krótkim czasie. Zazwyczaj zgrupowanie przeciwuderzające armii, może być ugrupowane w jeden rzut, zaś ugrupowanie bojowe dywizji w jeden lub dwa rzuty, stosownie do sytuacji taktyczno-operacyjnej, celu i zadań oraz głębokości przeciwuderzenia. Tak więc ugrupowanie bojowe dywizji, podobnie jak w natarciu, w zależności od wykonywanego zadania, może się składać z: pierwszego rzutu, drugiego rzutu lub odwodu ogólnowojskowego; oddziału rakiet taktycznych, dywizyjnej grupy artylerii, oddziału przeciwlotniczego, odwodu przeciwpancerne, oddziału zaporowego, odwodu inżynierskiego, odwodu chemicznego i oddziału zabezpieczenia ruchu.

Pierwszy rzut stanowi większość sił i środków, zwykle w składzie dwóch-trzech pułków wzmocnionych artylerią, wojskami chemicznymi i plecakowymi miotaczami ognia. Przeznaczony jest on do bezpośredniego wykorzystania skutków ogniowego przygotowania przeciwuderzenia i rozbicia głównych sił nieprzyjaciela na głębokość zadania bliższego. W składzie pierwszego rzutu dywizji może działać zarówno pułk zmechanizowany, jak i pułk czołgów, z tym, że pcz DZ działa zazwyczaj na głównym kierunku uderzenia, a pz DPanc na innym kierunku.

Drugi rzut składa się z jednego-dwóch pułków. Stanowi on tę część ugrupowania bojowego dywizji, która potęguje siłę przeciwuderzenia pierwszego

23/ W zależności od konkretnej sytuacji, ogniowe porażenie nieprzyjaciela podczas wykonywania przeciwuderzenia może się składać z 2-3 okresów ogniowej działalności /bez pierwszego i czwartego okresu/, zwłaszcza z użyciem broni jądrowej.

rzutu. Wykorzystuje się go przede wszystkim do rozwinięcia powodzenia na głównym kierunku uderzenia, a niekiedy nawet do uderzenia na skrzydło i tyły nieprzyjaciela. W toku przeciwuderzenia przesuwa się on za pierwszym rzutem w odległości 15-20 km w kolumnach batalionowych /kompanijnych/.

Odwód ogólnowojskowy organizuje się wówczas, gdy dywizja przyjmuje ugrupowanie jednorzutowe. Może on być przeznaczony do wykonania niektórych zadań typowych dla drugiego rzutu, a przede wszystkim, do wykonania zadań wynikłych w toku przeciwuderzenia.

Oddział rakiet taktycznych pozostaje w dyspozycji dowódcy dywizji. W wypadku działań z użyciem broni masowego rażenia, wykorzystuje się go do niszczenia rakietami jądrowymi środków napadu jądrowego, stanowisk dowodzenia, obezwładnienia odwodów oraz innych ważnych obiektów nieprzyjaciela.

Dywizyjną grupę artylerii tworzy się z artylerii przydzielonej i organicznej w sile 3-5 dywizjonów artylerii. Wykonuje ona zadania o znaczeniu ogólnodywizyjnym, głównie zwalczając taktyczne środki napadu jądrowego i artylerię oraz wspiera ogniem walczące pułki. Artyleria pułków drugiego rzutu oraz wojsk walczących w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem może być włączona w skład dywizyjnej grupy artylerii.

Część organicznej i przydzielonej artylerii dywizja wydziela pułkom pierwszego rzutu, które tworzą pułkowe grupy artylerii w składzie 2-3 dywizjonów artylerii.

Oddział przeciwlotniczy tworzy się z organicznych sił i środków przeciwlotniczych dywizji^{24/}. Przeznaczony on jest do osłony głównych sił dywizji w ramach systemu OPL dywizji oraz we współdziałaniu z innymi oddziałami przeciwlotniczymi w ramach systemu armii.

Odwód przeciwpancerny tworzy się w zasadzie tylko w dywizjach zmechanizowanych z organicznego dywizjonu artylerii przeciwpancernej. Przeznaczony on jest do zwalczania czołgów nieprzyjaciela. W dywizji pancerniej odwód przeciwpancerny może być tworzony tylko w przypadku przydzielenia jej środków przeciwpancernych ze szczebla armii^{25/}.

Oddział zaporowy tworzy się z pododdziałów inżynierskich /minowania/. W skład oddziału zaporowego dywizji może wchodzić kompania minowania /saperów/. Przeznaczony on jest do minowania manewrowego w toku przeciwuderzenia samodzielnie lub wspólnie z odwodem przeciwpancernym dywizji.

24/ Papiot lub prplot typu OSA /KUB/ oraz pododdziału radiotechnicznego.

25/ Co w praktyce jest niemożliwe, ponieważ armia z organicznego pappanc tworzy armijny OPpanc, który może działać na korzyść DPanc.

Odwód inżynierski dywizji organizuje się z sił pozostałych po wzmocnieniu pułków i dywizyjnych elementów ugrupowania bojowego dywizji. Przeznaczony on jest do nieprzewidzianych zadań wynikłych w toku przeciwwuderzenia.

Odwód chemiczny dywizji organizuje się z sił kompanii chemicznej, pozostałych po wzmocnieniu pułków i wydzieleniu sił do wykonania zadań zabezpieczenia chemicznego szczebla dywizyjnego. Przewidziany on jest do wykonania zadań o znaczeniu dywizyjnym.

Oddział zabezpieczenia ruchu tworzy się z pododdziałów inżyniersko-drogowych w celu urządzenia i utrzymania dróg. W dywizji organizuje się 1-2 oddziały zabezpieczenia ruchu w sile od plutonu do kompanii inżyniersko-drogowej.

Ponadto w toku przeciwwuderzenia mogą być organizowane inne elementy ugrupowania bojowego dywizji, występujące w działaniach zaczepnych, jak np. oddział wydzielony i inne.

Na korzyść zgrupowania przeciwwuderzającego jak już wspomniano działają lub mogą działać elementy ugrupowania operacyjnego armii, jak np: armijna brygada rakiet operacyjno-taktycznych, armijny pułk rakiet przeciwlotniczych, armijna grupa artylerii, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy i inne.

II. PRZYGOTOWANIE PRZECIWUDERZENIA

1. Wypracowanie decyzji przez dowódcę armii o przeciwuderzeniu w operacji obronnej armii i postawienie zadań

Dowódca armii rozpatruje problem przeciwuderzenia w toku wypracowania decyzji o operacji obronnej jeszcze przed rozpoczęciem bitwy obronnej, w aspekcie oceny przewidywanych działań nieprzyjaciela, całokształtu zadań wykonywanych przez wojska armii, wsparcia wojsk frontu i działania sąsiadów. Znajduje to odzwierciedlenie we wszystkich dokumentach planu operacji obronnej armii. Decyzja dowódcy armii o przeciwuderzeniu konkretyzowana i precyzowana jest podczas bitwy obronnej o utrzymanie taktycznej strefy obrony.

W toku bitwy obronnej, prowadzonej przez dywizje pierwszego rzutu operacyjnego armii, dowódca armii ocenia sytuację taktyczno-operacyjną, zaistniałą w pasie obrony armii i sąsiadów. W rezultacie tej oceny powinien on określić zasadnicze kierunki natarcia nieprzyjaciela i we właściwym czasie podjąć odpowiednie przeciwdziałania, żeby nie dopuścić do głębokiego włamania się nacierających zgrupowań nieprzyjaciela w obronę armii. W czynnościach tych bardzo ważne jest nierozpraszczenie wysiłku wojsk armii w całym pasie natarcia nieprzyjaciela. Po ustaleniu głównego kierunku, na którym naciera najbardziej groźne zgrupowanie uderzeniowe nieprzyjaciela, organizowane jest rozbitcie go ogniem artylerii, uderzeniem lotnictwa i śmigłowców bojowych, a w przypadku prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia, uderzeniami broni jądrowej, oraz przeciwuderzeniem drugiego rzutu operacyjnego i odwodów armii. *Pod kątem po*

W tej sytuacji dowódca armii uaktualnia wcześniej podjętą decyzję o wykonaniu przeciwuderzenia armii, a sztab armii zbiera, opracowuje i melduje dowódcy armii niezbędne dane o zaistniałej sytuacji do podjęcia optymalnej decyzji o przeciwuderzeniu. *na podstawie kōm*

Podejmując decyzję o przeciwuderzeniu, dowódca armii ocenia nie tylko zgrupowanie nieprzyjaciela działające w pasie armii, znajdujące się w bezpośredniej styczności z wojskami pierwszego rzutu operacyjnego armii, ale i te siły i środki, które mogą być przerzucone przez nieprzyjaciela z innych kierunków lub podciągnięte z głębi dla potęgowania wysiłku na głównym kierunku uderzenia w pasie obrony armii. Dowódca armii ocenia skład i możliwy zamiar /sposób/ działań zgrupowań nieprzyjaciela, nacierających na poszczególnych kierunkach w pasie armii, określa kierunek głównego uderzenia, możliwy skład i czas wejścia do bitwy związków taktycznych nieprzyjaciela przegrupowujących się z innych kierunków lub odwodów podciąganych z głębi operacyjnej. Dowódca armii zwraca szczególną uwagę na oce- *nie w celu us*

namówienie *istota grupy uder*
ną możliwość nieprzyjaciela w zakresie użycia broni jądrowej oraz na wykrycie słabych i mocnych miejsc /stron/ w jego nacierających zgrupowa-
niach.

Należy *dotyczy*
W pierwszej kolejności dowódca armii powinien określić, jakie siły i środki wojsk armii należy użyć do wykonania przeciwuderzenia, a w przypadku działań z użyciem broni jądrowej, jaką liczbę ładunków jądrowych należy użyć dla rozwiązania tego zadania^{26/}. Mogą to być te same siły i środki, które zostały przewidziane do przeciwuderzenia w planie operacji obronnej armii jeszcze w okresie planowania i organizacji obrony. Skład zgrupowania przeciwuderzającego może (ulec odpowiedniej zmianie, stosownie do zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej. Po dokonaniu oceny nieprzyjaciela i wojsk własnych w konkretnej sytuacji, dowódca armii precyzuje decyzję o przeciwuderzeniu, co do sił i środków zaangażowanych do przeciwuderzenia, kierunku /kierunków/, rubieży i czasu przeciwuderzenia oraz wydaje w tym względzie stosowne rozkazy i zarządzenia dla wojsk armii.

meldo *dotyczy*
Podczas precyzowania lub wyboru nowego kierunku /kierunków/ przeciwuderzenia, należy uwzględnić ukształtowanie terenu, możliwość przesunięcia i rozwinięcia wojsk, istnienie sprzyjających warunków, do zdecydowanego przeciwuderzenia w głąb zgrupowania nieprzyjaciela, które wzięto się w obronę armii, a także istnienie rejonów /stref/ zniszczeń i skażeń. Ponadto, należy uwzględniać możliwości wykorzystania do rozwinięcia przeciwuderzającego zgrupowania przygotowanych zawczasu rubieży, rejonów mocno bronionych przez dywizje pierwszego rzutu operacyjnego armii, a także położenie i stan wojsk, prowadzących walkę w okrążeniu i w półokrążeniu na tyłach nieprzyjaciela. *Notka*

W decyzji o przeciwuderzeniu dowódca armii, uwzględniając konkretnie zaistniałą sytuację taktyczno-operacyjną i przewidywany rozwój bitwy obronnej, określa: cel przeciwuderzenia i zamiar rozbicia nieprzyjaciela, zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela, które należy rozbić lub zniszczyć, skład zgrupowania wojsk biorących udział w przeciwuderzeniu, ich kierunki uderzeń, rubieże rozwinięcia i zadania, liczbę ładunków jądrowych, obiekty i czas wykonania uderzeń jądrowych^{27/}, w tym dla wojsk raketowych armii dywizjonów raket taktycznych dywizji biorących udział w przeciwuderzeniu i zabezpieczeniu przeciwuderzenia, czas ogniowego przygotowania i zadania artylerii, lotnictwa i śmigłowców bojowych, zużycie amunicji arty-

26/ Jeżeli działania bojowe prowadzone są tylko z użyciem konwencjonalnych środków walki, w warunkach zagrożenia użyciem broni jądrowej, wojska raketowe armii są w stałej gotowości do udziału w pierwszym uderzeniu jądrowym frontu.

27/ W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia.

leryjskiej, zadanie dla wojsk obrony przeciwlotniczej, dywizji pierwszego rzutu operacyjnego armii, odwodów armii, czas gotowości i rozpoczęcia przeciwuderzenia; zasadnicze problemy współdziałania i dowodzenia oraz zabezpieczenia operacyjnego przeciwuderzenia.

Organizacja przeciwuderzenia, po sprecyzowaniu decyzji, będzie przebiegać w minimalnie krótkim czasie. Uaktualnienie zadań dla wojsk, w ustalonym przez dowódcę armii zakresie, może być dokonane w toku przesunięcia ich na rubież rozwinięcia. Sposób przekazywania zadań dla wojsk będzie zależał od dysponowanego czasu. Zadania dla wojsk mogą być przekazane osobiście przez dowódcę armii bezpośrednio dowódcom dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii, przez oficerów kierunkowych lub przez techniczne środki łączności. W tym ostatnim przypadku dowódca armii może osobiście sprecyzować zadanie na wyznaczonym punkcie przed rubieżą rozwinięcia lub na tej rubieży.

Dowódcy dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii wypracowują decyzję równoległe z wypracowaniem decyzji przez dowódcę armii do operacji obronnej i precyzują je po otrzymaniu zadania bojowego zgodnie z ustalonymi wariantami, kierunkami i rubieżami rozwinięcia. Proces wypracowania decyzji odnośnie działań w przeciwuderzeniu jest podobny jak w natarciu, z tym, że problem jest rozpatrywany w kilku wariantach /wykonanie przesunięcia na jednym lub dwóch kierunkach i przejścia do obrony na pierwszej armijnej rubieży obrony/.

Podczas precyzowania przez dowódcę armii decyzji o przeciwuderzeniu, w toku operacji obronnej, dowódcy dywizji lub wyznaczeni oficerowie sztabu dywizji drugiego rzutu operacyjnego mogą brać udział w tym procesie, co znacznie ułatwi sprawę zrozumienia idei decyzji dowódcy armii i przekazanie zadań dla dywizji.

2. Planowanie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

Podczas planowania operacji obronnej armii^{28/}, sztab armii wiele uwagi poświęca planowaniu przeciwuderzenia. Przeciwuderzenie, jako jeden z wielu problemów w operacji obronnej armii, planuje się w okresie poprzedzającym bitwę obronną. Znajduje to odzwierciedlenie we wszystkich dokumentach sztabu oraz dowódców i szefów rodzajów wojsk i służb, składających się na plan operacji obronnej armii. W planie operacji obronnej armii opracowanym na mapie 1:200 000 wrysowuje się rejonny ześrodkowania /główne i zapasowe/ dywizji drugiego rzutu operacyjnego, a także planowane rejonny obrony tych dywizji na pierwszej armijnej rubieży obrony. W pla-

^{28/} Planowanie zaczyna się od chwili otrzymania rozkazu dowódcy frontu do przejścia do obrony lub też podjęcia decyzji przez dowódcę armii o przejściu do obrony.

nie tym zobrazowane są również: kierunki, rubieże i czasy rozwinięcia do przeciwuderzenia, drogi wyjścia na poszczególne rubieże i zadania dla dywizji. W legendzie do planu operacji obronnej armii, w planach użycia poszczególnych rodzajów wojsk i służb armii oraz w rozkazie operacyjnym armii do operacji obronnej, ustalone są sposoby współdziałania i operacyjnego zabezpieczenia przeciwuderzenia armii.

Przeciwuderzenie^{29/} planuje się alternatywnie, w kilku wariantach, w zależności od zakładanego sposobu działania i kierunku uderzenia głównego zgrupowania nieprzyjaciela. W każdym jednak wariantcie należy określić:

- siły i środki przewidziane do wykonania przeciwuderzenia;
- drogi marszu, rubieże rozwinięcia, czas wyjścia na nie i kierunek przeciwuderzenia;
- zadania w zakresie niszczenia i obezwładnienia obiektów nieprzyjaciela, wykonywane za pomocą broni jądrowej^{30/};
- ogniowe przygotowanie i wsparcie przeciwuderzenia armii;
- zadanie i wysiłek bojowy lotnictwa wsparcia;
- zadanie wojsk biorących udział w przeciwuderzeniu;
- zadanie wojsk pierwszego rzutu operacyjnego armii, broniących się na kierunkach planowanego przeciwuderzenia;
- zadania odwodów specjalnych /OPpanc, OZap i innych/ wykonywane na korzyść wojsk realizujących przeciwuderzenie;
- zasadnicze problemy współdziałania;
- zasadnicze problemy w zakresie operacyjnego zabezpieczenia przeciwuderzenia;
- sposób dowodzenia wojskami.

Zadania dla dywizji i rodzajów wojsk, przewidywanych do wykonania przeciwuderzenia w okresie poprzedzającym bitwę obronną, planuje się ramowo i przekazuje do ich wykonawców. Przy czym, planowanie na szczeblu armii, dywizji i pułków powinno odbywać się równolegle, a stawianie zadań sukcesywnie w miarę rozstrzygnięcia poszczególnych problemów. Po podjęciu przez dowódcę armii decyzji do operacji obronnej i zatwierdzeniu jej przez dowódcę frontu, dowódca armii stawia wojskom zadania bojowe, w tym i dywizjom drugiego rzutu operacyjnego, a następnie sztab armii /dowództwa i szefostwa rodzajów wojsk i służb/ potwierdzają je w rozkazie operacyjnym /zarządzeniach bojowych/ armii dla określonych dywizji

29/ Podczas planowania w okresie poprzedzającym bitwę obronną.

30/ Wykonuje się zawsze bowiem jak już było wspomniane, poszczególne strony, prowadzące działania bojowe z użyciem tylko konwencjonalnych środków walki, są w gotowości do wykonania pierwszego zmasowanego uderzenia jądrowego.

/rodzajów wojsk i służb/.

W zadaniach dla wojsk, stawianych podczas organizacji operacji obronnej, przed rozpoczęciem bitwy podaje się:

1/ Dla dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii^{31/}: wzmocnienie zwłaszcza w przypadku wykonywania przeciwuderzenia; rejonów ześrodkowania; rubieże rozwinięcia i kierunki przeciwuderzenia /jeżeli przewiduje się alternatywnie wykonanie przeciwuderzenia na dwóch kierunkach/; czas gotowości do wykonania przeciwuderzenia; liczbę i wagomiary przydzielonych rakiet jądrowych do wykorzystania w przeciwuderzeniu; charakter, zakres i terminy inżynierskiej rozbudowy rejonu ześrodkowania; rejonów obrony i pozycji ryglowych; terminy przygotowania dróg manewru; zadanie w zakresie zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela; sposób współdziałania z dywizjami pierwszego rzutu operacyjnego armii oraz z siłami wykonującymi przeciwuderzenie; ugrupowanie bojowe dywizji przy zajmowaniu obrony na pierwszej armijnej rubieży obrony i podczas wykonywania przeciwuderzenia; rozmieszczenie SD.

2/ Dywizjom pierwszego rzutu, w pasach których planowane jest przeciwuderzenie armii, wskazuje się rubieże rozwinięcia; drogi podejścia do nich drugiego rzutu armii; kierunek przeciwuderzenia oraz zadania dywizji /pierwszego rzutu/ w zakresie zabezpieczenia jego rozwinięcia w przeciwuderzeniu.

3/ Wojskom rakietowym armii /ABROT/ - liczbę rakiet jądrowych, wagomiary i zadania w czasie przeciwuderzenia.

4/ Artylerii - w zakresie ogniowego przygotowania i wsparcia przeciwuderzenia.

5/ Lotnictwu wsparcia i śmigłowcom bojowym - zadania w zakresie ogniowego przygotowania i wsparcia przeciwuderzenia armii.

6/ Wojskom obrony przeciwlotniczej - w zakresie osłony drugiego rzutu operacyjnego armii w rejonach ześrodkowania, rozwinięcia i wykonywania przeciwuderzenia.

7/ Odwodom specjalnym - w zakresie zadań wykonywanych na korzyść zgrupowania przeciwuderzającego armii.

Wszystkie przedsięwzięcia organizacyjne, związane z wykonywaniem przeciwuderzenia takie jak: czas wyruszenia wojsk z rejonów ześrodkowania;

31/ Oprócz innych danych, podawanych do wiadomości wszystkich dywizji i rodzajów wojsk, ustalonych we wzorach właściwych rozkazów operacyjnych i zarządzeń bojowych.

rozwińnięcie; wykonanie uderzeń jądrowych; początek i koniec ogniowego przygotowania oraz wykonanie uderzeń lotnictwa wsparcia i śmigłowców bojowych można planować w stosunku do czasu "G", który w danym przypadku oznacza początek przeciwuderzenia na nieprzyjaciela w rejonie włamania.

Sztab dywizji drugiego rzutu operacyjnego prace planistyczne w zakresie udziału swoich wojsk w operacji obronnej armii rozpoczynają niekiedy na SD armii równoległe ze sztabem armii, jeszcze przed otrzymaniem oficjalnego zadania bojowego. Decyzję dowódcy dywizji opracowują zgodnie z planowanymi w armii wariantami wykonania przeciwuderzenia lub obrony na armijnej rubieży obrony.

Uściślanie zadań dla wojsk przewidzianych do przeciwuderzenia następuje w toku prowadzenia operacji, a zwłaszcza w toku bitwy o taktyczną strefę obrony, po sprecyzowaniu przez dowódcę armii decyzji o przeciwuderzeniu, bezpośrednio przed wykonaniem przeciwuderzenia. Jeżeli sytuacja ulegnie radykalnej /nie przewidzianej/ zmianie, to może zaistnieć potrzeba podjęcia zupełnie nowej decyzji odnośnie przeciwuderzenia armii.

Dowódcy dywizji drugiego rzutu powinni zawsze znać sytuację, zwłaszcza na prawdopodobnych kierunkach przyszłych działań, śledzić jej zmiany i utrzymywać stałą łączność z dowódcami dywizji pierwszego rzutu. Aby mieć wiarygodne dane o nieprzyjacielu i położeniu wojsk własnych, ze sztabu dywizji wysyła się oficerów do związków taktycznych pierwszego rzutu.

Dowódca dywizji po otrzymaniu rozkazu do wykonania przeciwuderzenia konkretyzuje decyzję, wskazuje podległym dowódcom kierunki działań nieprzyjaciela i osiągnięte przez niego rubieże, określa położenie dywizji pierwszego rzutu, sposób wykonania jądrowego i ogniowego porażenia nieprzyjaciela oraz stawia /konkretyzuje/ zadania bojowe oddziałom.

Z chwilą, gdy dowódca armii sprecyzuje /podejmie/ decyzję o przeciwuderzeniu, sztab armii, w zależności od dysponowanego czasu, przekazuje do wojsk stosowne zadania, wynikające z decyzji dowódcy, a przede wszystkim: informacje o składzie, położeniu i stanie zgrupowania nieprzyjaciela, które włamało się w głąb obrony armii i jego odwodów podchodzących do rejonu przeciwuderzenia, sposób wykonania uderzeń jądrowych, układ ogniowego przygotowania i sposób ogniowego wsparcia przeciwuderzenia, jednocześnie udziela pomocy, kontroluje wykonanie wydanych rozkazów i zarządzeń.

Uwzględniając skomplikowaną sytuację w toku bitwy obronnej i szeroki zakres rozwiązywanych w tym czasie zagadnień, skład osobowy sztabu i dowództwa armii powinien przejawiać szczególnie wyseką operatywność i dobrą organizację pracy.

W przypadku bardzo ograniczonego czasu na organizację przeciwuderzenia, sztab armii opracowuje na mapie decyzję dowódcy o przeciwuderzeniu i na jej podstawie, naturalnie po zatwierdzeniu, przekazuje do wojsk stosowne zadania. Zadania te sztab armii może przekazać przez utajnione techniczne środki łączności, przez oficerów kierunkowych lub też przez techniczne środki łączności i przez oficerów kierunkowych równocześnie.

W sytuacji, gdy sztab armii będzie dysponował kilkunastoma godzinami czasu^{32/}, może uszczegółowić decyzję dowódcy armii o wykonaniu przeciwuderzenia, opracowując do niej legendę. W dokumentach tych ustala się wszystkie zasadnicze zagadnienia, związane z wykonaniem przeciwuderzenia armii.

W decyzji dowódcy armii o wykonaniu przeciwuderzenia na mapie określa się:

- wiadomości o nieprzyjacielu w pasie obrony armii i jej sąsiadów oraz ocenę w zakresie jego możliwych sposobów działania, zwłaszcza na głównym kierunku uderzenia, w tym również wykorzystanie sił z odcinków biernych i podciąganych odwodów operacyjnych;

- położenie wojsk własnych o określonej godzinie i decyzje w zakresie ich wykorzystania do przeciwuderzenia i załamania natarcia nieprzyjaciela w rejonie włamania, a mianowicie: rejony ześrodkowania drugich rzutów i odwodów armii, drogi dojścia, rubieże rozwinięcia i kierunek /kierunki/ przeciwuderzenia; linię rozgraniczenia między dywizjami, jeżeli w przeciwuderzeniu biorą udział więcej niż jeden związek taktyczny, zadania dywizji; uderzenia jądrowe na obiekty nieprzyjaciela, liczba i wagomiary ładunków jądrowych, system porażenia ogniowego w ogniowym przygotowaniu i wsparciu przeciwuderzenia^{33/}, w tym również zadania wykonywane przez lotnictwo i śmigłowce bojowe; ugrupowanie bojowe dywizji, stanowiska ogniowe artylerii, stanowiska startowe AERCT i drt, SD armii i dywizji, bazowanie lotnictwa wsparcia i śmigłowców bojowych, rubieże rozwinięcia odwodów specjalnych armii /OPpanc i OZap/; rubieże załamania natarcia nieprzyjaciela oraz rejony obrony dywizji i pułków pierwszego rzutu, zadania sąsiadów, ugrupowanie i zadania pododdziałów WRE, przedsięwzięcia w zakresie maskowania.

32/ Np.gdy dowódca armii sprecyzował decyzję o przeciwuderzeniu w godzinach wieczornych, a czas wykonania przeciwuderzenia został ustalony na godziny ranne dnia następnego.

33/ Ogniowe przygotowanie i wsparcie przeciwuderzenia może być przedstawione graficznie na wycinku mapy o mniejszej skali np: 1:50 000 lub 1:25 000

W legendzie do decyzji dowódcy armii o wykonaniu przeciwuderzenia można podać:

1. Wnioski z oceny nieprzyjaciela lub ocenę nieprzyjaciela
2. Cel i zamiar przeciwuderzenia
3. Skład wojsk biorących udział w przeciwuderzeniu i ich wzmocnienia.
4. Liczbę ładunków jądrowych przewidzianych do użycia w przeciwuderzeniu i ich wagomiary.
5. Układ ogniowego przygotowania przeciwuderzenia i sposób ogniowego wsparcia oraz przydział amunicji.
6. Inne problemy, których nie dało się przedstawić graficznie.
7. Gotowość wojsk do przesunięcia na rubież rozwinięcia i początek przeciwuderzenia.
8. Zasadnicze problemy współdziałania.
9. Organizacja zabezpieczenia operacyjnego działań.
10. Dowodzenie.

W wymienionym przypadku, gdy armia może dysponować kilkunastoma godzinami czasu, sztab armii może opracować dla poszczególnych dywizji, a zwłaszcza drugiego rzutu operacyjnego armii, zarządzenia bojowe potwierdzające ce zadania przekazane ustnie lub przez techniczne środki łączności.

Podczas organizacji i planowania przeciwuderzenia, szczególnie znacznie posiada praktyczne przygotowanie kierunków przeciwuderzenia, których w pasie armii może być kilka. Na każdym kierunku wymagane jest przeprowadzenie rekonesansu pasów, gdzie wojska będą wychodzić, rozwijać się i wykonywać przeciwuderzenie oraz przygotować je pod względem inżynieryjnym. Pod względem inżynieryjnym powinny być przygotowane zasadnicze i zapasowe rejonny ześrodkowania drugiego rzutu operacyjnego armii, drogi przesunięcia na rubież rozwinięcia, rubieże rozwinięcia do przeciwuderzenia, miejsce rozmieszczenia punktów dowodzenia i węzłów łączności.

Znaczna uwaga dowódcy armii i sztabu powinna być udzielana nabytemu przygotowaniu dowództw, sztabów i wojsk pod względem taktycznym, zwłaszcza poprzez odpowiednie ćwiczenia i treningi bojowe, zapewniające możliwość wykonania przeciwuderzenia na sygnał, w najbardziej skomplikowanej sytuacji.

W celu zwiększenia gotowości bojowej wojsk zgrupowania przeciwuderzeniowego, sprecyzowania czasu na wyjście i przyjęcie ugrupowania bojowego mogą być wyprowadzane na rubieże rozwinięcia całe pododdziały i jednostki lub tylko oficerowie i kierowcy, naturalnie w zależności od czasu jakim armia dysponuje na organizację operacji obronnej.

3. Organizacja współdziałania na szczeblu armii i wojsk związków taktycznych wykonujących przeciwuderzenie

Współdziałanie w zakresie przeciwuderzenia armii organizują zarówno dowódca armii, jak i dowódcy tych wojsk, które biorą udział w przeciwuderzeniu.

Na szczeblu armii współdziałanie w zakresie przeciwuderzenia organizuje się od chwili wyjścia w rejon ześrodkowania, rozpoczęcia i wykonania przeciwuderzenia do czasu wykonania postawionego wojskom zadania. Celem współdziałania jest zsynchronizowanie zadań wykonywanych przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego armii, rodzaje sił zbrojnych i wojsk z zadaniami zgrupowania wykonującego przeciwuderzenie, co do miejsca, roli i czasu.

W zależności od warunków i czasu, w którym przygotowuje się operację obronną mogą być stosowane różne znane metody organizacji współdziałania. Proces ustaleń odnośnie współdziałania w operacji obronnej, w tym i w zakresie przeciwuderzenia, rozpoczyna się z chwilą podejmowania decyzji o operacji obronnej, zaś początek organizacji od momentu postawienia zadań bojowych^{34/}.

Dowódca armii współdziałanie może organizować na mapie /plan operacji obronnej armii/, specjalnie przygotowanych makietach i w terenie. Jeżeli współdziałanie w operacji obronnej armii organizuje się na mapie lub makiecie /stole plastycznym/, to fragment tego współdziałania, dotyczącego wykonania przeciwuderzenia armii, powinien być uszczegółowiony w terenie.

Podczas organizacji współdziałania dla rozbicia wojsk nieprzyjaciela, które włamały się w głąb obrony armii, dowódca armii określa przypuszczalną rubież włamania nieprzyjaciela i jego siły oraz zamiar /sposób/ rozbicia nieprzyjaciela. Główną uwagę dowódca armii zwraca na skoordynowanie ogniowego przygotowania^{35/} przeciwuderzenia z działaniami bojowymi prowadzonymi w tym czasie przez dywizje pierwszego rzutu operacyjnego oraz z działaniem odwodów specjalnych armii. W tym celu dowódca armii ustala: sposób wykonania uderzeń jądrowych na nacierające zgrupowanie nieprzyjaciela, rejon w którym należy porazić nieprzyjaciela podczas ogniowego przygotowania przeciwuderzenia, jakie zasadnicze rejony obrony w pasie armii należy utrzymać i do jakiego czasu, sposób osłony rozwinięcia wojsk drugiego rzutu operacyjnego armii przez dywizje pierwszego rzutu, sposób

34/ płk prof. dr K.NOŻKO "Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego - podręcznik, wydawnictwo ASG WP, sygn.- 3522/80, str.53

35/ W tym, uderzeń jądrowych, jeżeli działania prowadzone są z użyciem broni masowego rażenia, artylerii, lotnictwa myśliwsko-bombowego i śmigłowców bojowych.

przesunięcia i wprowadzenia tych wojsk na rubież do przeciwuderzenia oraz pokonanie zapór minowych nieprzyjaciela. Ponadto określa się: przewidywane kierunki przeciwuderzenia, jakie siły i środki pierwszego rzutu operacyjnego armii wezmą udział w przeciwuderzeniu, sposób osłony przeciwuderzającego zgrupowania z powietrza oraz sposób ogniowego wsparcia i działania wojsk podczas wykonywania przeciwuderzenia.

Organizując współdziałanie dowódca armii powinien jednocześnie dążyć do wyegzekwowania od podwładnych jednoznacznego zrozumienia: celu przeciwuderzenia, zamiaru wykonania przeciwuderzenia, postawionych zadań w zakresie przeciwuderzenia, a także wzajemnego zrozumienia sposobów ich wykonania, w zależności od zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Ważnym elementem współdziałania, a zwłaszcza podczas wykonywania przeciwuderzenia, jest uzgodnienie sygnałów współdziałania i wskazywania celów, a przede wszystkim zaś sygnałów współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem i śmigłowcami bojowymi.

Na podstawie ustaleń dowódcy armii oraz powziętej decyzji, dowódcy dywizji drugiego rzutu operacyjnego, wchodzących w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego armii, organizują współdziałanie pomiędzy oddziałami i poszczególnymi elementami ugrupowania bojowego dywizji, na każdym kierunku przeciwuderzenia według przewidywanych wariantów działania. W szczególności ustalają współdziałanie z dywizjami pierwszego rzutu operacyjnego armii, w których pasie lub styku wykonują przeciwuderzenie, a także z dywizjami drugiego rzutu, które biorą udział w przeciwuderzeniu, zwłaszcza z dywizjami wspólnie wykonującymi zadanie.

Zorganizowane współdziałanie w okresie przygotowania przeciwuderzenia na szczeblu armii oraz dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii, wymagać będzie ciągłej aktualizacji i zmian w toku przeciwuderzenia, stosownie do zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej, jako że organizacja współdziałania jest procesem ciągłym, a nie aktem jednorazowym.

Sztab armii główne problemy współdziałania w zakresie przeciwuderzenia ujmuje w planie operacji obronnej armii, planie współdziałania armii w operacji obronnej, a także w planie wykonania przeciwuderzenia, jeżeli ten ostatni jest w armii wykonywany.

Sztab dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii zasadnicze problemy współdziałania ujmuje w decyzjach dowódców oraz szczegółowo w opracowanych planach współdziałania, w których ujmuje główne problemy współdziałania w powiązaniu z wykonywaniem zadań na każdym przewidzianym kierunku przeciwuderzenia.

Organizacja i utrzymanie ciągłości współdziałania w toku wykonywania przeciwuderzenia wymagać będzie od dowódcy armii, dowódców dywizji i ich

sztabów inicjatywy oraz samodzielności w rozstrzygnięciu wielu ważnych problemów, w konkretnie zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej i w zmienionych warunkach terenowych.

4. Organizacja wzzechstronnego zabezpieczenia przeciwuderzenia

Wzzechstronne zabezpieczenie przeciwuderzenia armii organizowane jest w ramach zabezpieczenia operacji obronnej armii. Obejmuje ono kompleks powiązanych ze sobą przedsięwzięć organizowanych przez dowódcę, sztab, dowództwa, szefostwa rodzajów wojsk i służb oraz wojska armii dla stworzenia dogodnych warunków do prowadzenia wysoce aktywnej obrony, w tym i wykonania przeciwuderzenia, a także osiągnięcia tego celu kosztem najmniejszych strat własnych.

Szerególnie istotnym zadaniem wzzechstronnego zabezpieczenia w zakresie przeciwuderzenia armii jest uniemożliwienie nieprzyjacielowi wykonania zaskakującego uderzenia ogniowego, w tym przede wszystkim środkami systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, bronią masowego rażenia, lotnictwem taktycznym i wojsk lądowych oraz odwodami na wojska drugiego rzutu operacyjnego armii w rejonie ześrodkowania, podczas przesunięcia ich na rubież rozwinięcia do przeciwuderzenia i w toku wykonywania przeciwuderzenia, do chwili osiągnięcia jego celu.

Na korzyść wojsk zgrupowania przeciwuderzeniowego bezpośrednio kierowane są wysiłki elementów systemu operacyjnego zabezpieczenia działań armii w taki sposób, aby wzmocnić elementy zabezpieczenia bojowego wojsk działających w składzie zgrupowania przeciwuderzeniowego. Stąd też oba te systemy muszą być bardzo dokładnie ze sobą powiązane, a ponadto powinny uwzględniać charakter działań, zadania, przewidywaną sytuację taktyczno-operacyjną i konkretny teren.

Podstawę do organizacji wzzechstronnego zabezpieczenia działań na szczeblu dywizji stanowią: znajomość systemu operacyjnego zabezpieczenia działań na szczeblu armii, decyzje dowódców dywizji, oddziałów i pododdziałów wojsk wchodzących w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego, specyfika działań wojsk drugiego rzutu operacyjnego armii podczas wykonywania przeciwuderzenia i treść zadań bojowych oraz warunki terenowe.

System wzzechstronnego zabezpieczenia wojsk zgrupowania przeciwuderzeniowego składa się z następujących elementów:

- 1/ Operacyjnego zabezpieczenia i zabezpieczenia działań bojowych:
 - rozpoznania;
 - obrony przed bronią masowego rażenia;
 - powszechnej obrony przeciwlotniczej i przeciwmigłocowej;
 - maskowania;

- zabezpieczenia inżynierskiego;
- zabezpieczenia chemicznego;
- walki radioelektronicznej;
- zabezpieczenia hydrometeorologicznego i topogeodezyjnego;
- obrony przeciwdywersyjnej i przeciwdesantowej^{36/};
- ubezpieczenia.

2/ Specjalno-technicznego zabezpieczenia działań

3/ Tyłowego zabezpieczenia działań.

Wszechstronne zabezpieczenie zgrupowania przeciwuderzeniowego, tak samo jak organizacja współdziałania, ma charakter ciągły i musi być odtwarzane stosownie do zaistniałej sytuacji.

 36/ Zwłaszcza w okresie przebywania wojsk w rejonie ześrodkowania i w czasie przesunięcia na rubież rozwinięcia do przeciwuderzenia.

III. WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA

1. Wejście do bitwy wojsk wykonujących przeciwuderzenie

Rozkaz /sygnał/ do przesunięcia wojsk zgrupowania przeciwuderzeniowego na rubież rozwinięcia powinien być wydany /podany/ przez dowódcę armii^{37/} z uwzględnieniem czasu^{38/} niezbędnego dla dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii na przesunięcie, rozwinięcie i wykonanie przeciwuderzenia siłami pierwszego rzutu z zaskoczenia i marszu, a także na organizację i wykonanie ogniowego przygotowania, w tym i uderzeń jądrowych^{39/}. Stąd też artylerię drugiego rzutu dywizji należy przesunąć w rejon stanowisk ogniowych, na rubieży rozwinięcia, co najmniej o 1,5 - 2 godziny wcześniej przed siłami pierwszego rzutu zgrupowania przeciwuderzeniowego oraz dokonać odpowiedniego przygotowania w wojskach raketowych^{40/} do wykonania zmasowanego /grupowego/ uderzenia jądrowego, poprzedzającego przeciwuderzenie.

Przeciwuderzenie armii wykonywane w warunkach prowadzenia działań tylko z użyciem konwencjonalnych środków walki, rozpoczyna się zwykle od nieoczekiwanego wykonania ogniowego przygotowania, które rozpoczyna się stosownie do potrzeb^{41/}, podczas zbliżenia się pierwszego rzutu zgrupowania przeciwuderzeniowego do rubieży rozwinięcia. Czas trwania i układ ogniowego przygotowania przeciwuderzenia może wynosić, w zależności od konkretnych warunków, 30-40 minut, a niekiedy 15-20 minut. Uzależnione to jest od składu nacierającego zgrupowania nieprzyjaciela, stanu własnych sił i środków oraz celu przeciwuderzenia. Potrzeby i możliwości w zakresie ogniowego przygotowania przeciwuderzenia określa się podobnie jak podczas organizacji natarcia po podejściu z głębi.

W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia, przeciwuderzenie armii powinno być poprzedzone zmasowanym /grupowym/ uderzeniem wojsk raketowych armii. Uderzenie jądrowe, poprzedzające przeciwuderzenie, wykonuje się na główne zgrupowanie uderzeniowe nieprzyjaciela w rejonie włamania, jego wykryte środki napadu jądrowego, elementy syste-

37/ Rozkaz /sygnał/ ten może być przekazany do wojsk, z upoważnienia dowódcy armii, przez oficera operacyjnego centrum dowodzenia sztabu armii /SD/ lub przez oficera kierunkowego, albo też z centrum dowodzenia i oficera kierunkowego.

38/ Który orientacyjnie może wynosić około 6-7 godzin.

39/ Jeżeli działania bojowe prowadzone są z użyciem broni masowego rażenia.

40/ Dywizjony rakiet taktycznych dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii należy przesunąć w rejon stanowisk startowych zgodnie z ugrupowaniem bojowym dywizji do przeciwuderzenia.

41/ Czas rozpoczęcia ogniowego przygotowania przeciwuderzenia zależy od czasu jego trwania, zgodnie z jego układem.

mów rozpoznawczo-uderzeniowych, artylerię, stanowiska dowodzenia, odwody i samoloty na lotniskach. Wykonanie zmasowanego /grupowego/ uderzenia jądrowego przez wojska raketowe armii, we współdziałaniu z lotnictwem i wojskami raketowymi frontu powinno nastąpić przed wyjściem zgrupowania przeciwwuderzeniowego z rejonów ześrodkowania do przeciwwuderzenia. Pozwoli to na zniszczenie, w odpowiednim czasie, nowo wykrytych środków napadu jądrowego nieprzyjaciela, co unieemożliwi mu wykonanie uderzeń jądrowych na podchodzące zgrupowanie przeciwwuderzeniowe. Uderzenie jądrowe lotnictwa i wojsk raketowych na stanowiska dowodzenia i nacierające zgrupowanie nieprzyjaciela, które włamało się w głąb ugrupowania operacyjnego armii, narusza trwałość dowodzenia i zdeorganizuje ugrupowanie bojowe nacierających jego wojsk, w rezultacie czego przyczynia się do uzyskania przewagi przez nasze wojska w siłach i środkach na kierunku przeciwwuderzenia.

Przeciwwuderzenie rozpoczyna się zwykle, w ślad za uderzeniami jądrowymi, lotnictwem śmigłowcami bojowymi i artylerią. Pierwszy rzut zgrupowania przeciwwuderzeniowego przy podejściu do rubieży przeciwwuderzenia rozwija się i z marszu wykonuje uderzenie.

Przesunięcie dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii na rubież rozwinięcia do przeciwwuderzenia, nierzadko będzie realizowane w warunkach braku w przodzie wojsk armii, tylko pod osłoną własnych oddziałów wydzielonych. W tych warunkach, na niektórych kierunkach już w trakcie przesunięcia lub rozwinięcia może dojść do zetknięcia się z nieprzyjacielem, a przeciwwuderzenie może przyjąć formę walk spotkaniowych lub bitwy spotkaniowej. Walka spotkaniowa lub bitwa spotkaniowa w tym przypadku będzie się charakteryzowała szczególnie szybką zmianą sytuacji oraz zaciętą walką o uchwycenie inicjatywy i wygranie na czasie. O uchwyceniu inicjatywy i skutecznym rozwinięciu przeciwwuderzenia będą decydować szybkość i śmiałe działanie oraz silna wola i wysoki stan moralno-polityczny wojsk zgrupowania przeciwwuderzeniowego. U podstaw organizacji i prowadzenia bitwy w danym wypadku powinno być maksymalne wykorzystanie możliwości manewrowych wojsk dla uprzedzenia nieprzyjaciela w wykonaniu uderzeń jądrowych, uchwyceniu dogodnych rubieży i rozwinięcie na nich pierwszego rzutu zgrupowania przeciwwuderzeniowego w ugrupowanie bojowe oraz wykonanie silnego początkowego uderzenia.

W rezultacie wykonania uderzeń z marszu i zdecydowanych działań wojsk stwarza się warunki do szybkiego uchwycenia inicjatywy. Jednocześnie z tym, takie działania utrudniają nieprzyjacielowi stosowanie broni masowego rażenia na wojska armii. Wychodząc z tego założenia, dywizje drugiego rzutu operacyjnego armii angażowane do wykonania przeciwwuderzenia, pod-

czas wyjścia z rejonów ześrodkowania powinny posiadać takie ugrupowanie marszowe, które zapewni im rozśrodkowane przesunięcie ich sił i środków, szybkie rozwinięcie wojsk, natychmiastowe wykonanie mocnych uderzeń na nieprzyjaciela i samodzielne działanie oddziałów.

W toku przesunięcia zgrupowania przeciwuderzeniowego na rubież rozwinięcia i rozwijania się do przeciwuderzenia, nieprzyjaciel może wykonać uderzenia bronią masowego rażenia, a na drogach marszu mogą być wysadzone desanty powietrzne i działać grupy dywersyjno-rozpoznawcze nieprzyjaciela. W tych warunkach ocalałe wojska nie przerywają marszu lub rozwinięcia, lecz uderzają i wykonują uprzednio postawione zadania. Oddziały, które poniosą znaczne straty od uderzeń broni masowego rażenia nieprzyjaciela, szybko powinny być zamienione przez drugie rzuty tych dywizji. Dowódca i sztab armii bezzwłocznie organizują odtwarzanie dowodzenia i likwidację skutków uderzeń broni masowego rażenia, dokonują niezbędnych przegrupowań lub manewru w celu wzmocnienia siły uderzenia wojsk, które przeszły do przeciwuderzenia.

2. Rozwinięcie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

Artyleryjskie wsparcie podczas wykonywania przeciwuderzenia może być realizowane na początku metodą kolejnych ześrodkowań ogniowych /KZO/ na głębokość ugrupowań bojowych pododdziałów pierwszego rzutu nieprzyjaciela, a następnie pojedynczymi ześrodkowaniami w połączeniu z ogniem do pojedynczych celów na całą głębokość zadania bojowego.

W warunkach prowadzenia działań z użyciem broni masowego rażenia podstawę wsparcia wojsk wykonujących przeciwuderzenie stanowią kolejne uderzenia jądrowe. Podczas realizacji ogniowego wsparcia przeciwuderzenia szczególną uwagę należy zwracać na zabezpieczenie skrzydeł zgrupowania przeciwuderzeniowego ogniem artylerii na jego osłonę od uderzeń z powietrza, a także terminowe przesunięcie na zagrożone kierunki OPpanc i OZap.

Działanie wojsk, uczestniczących w przeciwuderzeniu, powinno posiadać zdecydowany i ciągły charakter oraz powinno być prowadzone z maksymalnym natężeniem sił, na całą głębokość postawionego zadania.

Podczas rozwijania przeciwuderzenia dowódca i sztab armii śledzą uważnie rozwój sytuacji taktyczno-operacyjnej, wykorzystując powodzenie do szybkiego wyjścia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela w rejonie włamania. Jeżeli jest to konieczne, w zależności od zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej, dokonują manewru dla spotęgowania siły uderzenia na tych kierunkach, które będą sprzyjać osiągnięciu celu przeciwuderzenia. Potęgowanie uderzenia osiąga się poprzez kolejne wykonanie uderzeń przez wojska raketowe armii, artylerię, lotnictwo i śmigłowce bojowe oraz wprowadze-

nie do walki drugich rzutów dywizji biorących udział w przeciwuderzeniu, przegrupowanie sił z drugorzędnych kierunków, a także drogą przejścia do przeciwuderzenia sił dywizji pierwszego rzutu armii na skrzydłach zgrupowania przeciwuderzeniowego.

W trakcie rozwijania przeciwuderzenia rozpoznanie armii powinno przez cały czas śledzić położenie odwodów nieprzyjaciela i wykrywać ich podejścia w rejon przeciwuderzenia, ustalić zmiany dokonywane w ugrupowaniu głównego zgrupowania wojsk nieprzyjaciela w rejonie włamania, a zwłaszcza położenie środków napadu jądrowego.

W toku przeciwuderzenia dowódca i sztab armii podejmują niezbędne przedsięwzięcia do niszczenia nowo wykrytych środków napadu jądrowego nieprzyjaciela, obezwładnienia jego podchodzących odwodów do rejonu przeciwuderzenia oraz zabezpieczenia skrzydeł.

Dla obezwładnienia odwodów nieprzyjaciela i wzbronienia ich podejścia, uderzenia jądrowe należy wykonywać bezpośrednio na kolumny wojsk w czasie ich przemarszu, zwłaszcza podczas pokonywania przez nie cieśnin, mostów, przepraw i węzłów dróg. Podczas wykonywania uderzeń jądrowych na odwody nieprzyjaciela, obok wybuchów powietrznych można niekiedy stosować wybuchy naziemne, pod warunkiem, że te wybuchy nie będą przeszkadzać przyszłym działaniom wojsk własnych.

W celu niedopuszczenia do podejścia z głębi odwodów nieprzyjaciela, a także dla wsparcia wojsk w zakończeniu okrążenia i rozbicia zgrupowania, na które wykonywane jest przeciwuderzenie, niekiedy mogą być wysadzone taktyczne desanty śmigłowe. Zadaniem tych desantów może być opanowanie i utrzymanie ważnych węzłów dróg, cieśnin, przepraw i innych znaczących rejonów na drogach podejścia odwodów nieprzyjaciela lub odejścia jego wojsk z zarysowującego się rejonu okrążenia.

W toku bitwy ogromnej armia może wykonywać kilka, zazwyczaj kolejnych przeciwuderzeń. Mogą one być wykonywane na jednym kierunku, gdy pierwsze przeciwuderzenie nie przyniosło spodziewanych rezultatów. Kolejne przeciwuderzenia na różnych kierunkach możliwe są w tym przypadku, gdy zgodnie z zamiarem dowódcy armii, zamierza się na początku rozbić zgrupowanie nieprzyjaciela na jednym kierunku, a następnie po niezbędnym przegrupowaniu sił rozbić nieprzyjaciela na drugim kierunku.

W zależności od osiągniętych rezultatów i wytworzonej sytuacji taktyczno-operacyjnej przeciwuderzenie armii może się różnie zakończyć. W jednym wypadku, gdy niemożliwe jest przejście do natarcia posiadanymi siłami, a wzmocnienia w siłach i środkach z odwodu frontu można oczekiwać dopiero po jakimś czasie, armia natychmiast podejmuje działania w zakresie umocnienia zdobytych rubieży i odparcia uderzenia podchodzących odwodów opera-

cyjnych nieprzyjaciela. W tej sytuacji niezbędne będzie dokonanie odpowiednich przegrupowań, odtworzenie drugiego rzutu operacyjnego armii lub odwodu ogólnowojskowego z sił, które dotychczas broniły taktycznej strefy obrony oraz uporządkowania i odtworzenia systemu obrony.

W innym wypadku, gdy skład zgrupowania przeciwuderzeniowego był silny i w rezultacie przeciwuderzenia uzyskano znaczne powodzenie, a front ma możliwości podporządkowania armii świeżych sił i środków oraz odpowiedniego uzupełnienia jej strat, armia może przejść do natarcia całością swoich sił i całkowicie rozbić nieprzyjaciela na danym kierunku.

3. Dowodzenia wojskami wykonującymi przeciwuderzenie

Gwałtowny wzrost zadań w zakresie przygotowania i wykonania przeciwuderzenia, z jednoczesnym skróceniem się czasu na ich rozwiązywanie, nadaje problemowi dowodzenia szczególną rangę. Konieczność organizacji przeciwuderzenia na kilku kierunkach, w tej liczbie i na kierunkach nieprzewidzianych, a także w zależności od tego, potrzeba tworzenia nie jednego a więcej zgrupowań przeciwuderzeniowych już w toku bitwy obronnej /do tego z sił i środków rozmieszczonych na znacznych odległościach/, dowodzą, iż czynnik czasu w tym względzie posiada istotne znaczenie.

Pomyślnie rozwiązanie tych problemów można osiągnąć poprzez wcześniejsze przygotowanie wojsk i dowództw do wykonania przeciwuderzenia, ciągłe rozpoznanie, umiejętności dowódców i sztabów w szybkim podejmowaniu /precyzowaniu/ decyzji oraz stawianiu wojskom zadań, a także zdecydowane dowodzenie w toku przeciwuderzenia. Ponadto we właściwym czasie, należy przeprowadzić szereg przedsięwzięć z zakresu operacyjnego i bojowego zabezpieczenia działań, jak: przygotowanie dróg marszu od rejonu zesrodkowania dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii na rubieżę rozwinięcia do przeciwuderzenia, zorganizowanie regulacji ruchu wojsk, dokonanie i oznakowanie przejść w polach minowych na rubieży rozwinięcia, wybór miejsc i rozwinięcie stanowisk dowodzenia, przed podejściem wojsk od rubieży rozwinięcia, wyznaczenie przewodników kolumn itp. Wszystkie te przedsięwzięcia zapewniają sprawny manewr sił i środków oraz utworzenie zgrupowania przeciwuderzeniowego w toku bitwy obronnej w krótkim czasie.

Dla zwiększenia operatywności dowództw i sztabów celowe jest organizować pracę równolegle w dwóch, trzech ogniwach dowodzenia. Planowanie w zakresie przeciwuderzenia dokonywać na mapach, zwłaszcza odnośnie ogniowego porażenia nieprzyjaciela, a zadania dla wojsk stawiać ustnie, przez utajnione techniczne środki łączności i oficerów kierunkowych. Po wyjściu wojsk na rubież rozwinięcia do przeciwuderzenia, zadanie postawione uprzednio z mapy należy sprecyzować /udokładnić/ w terenie.

Podczas wykonywania przeciwuderzenia armii należy rozgraniczyć dowodzenie realizowane przez dowództwo armii oraz dowodzenie na szczeblu dywizji drugiego rzutu operacyjnego armii, wchodzących w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego. W okresie poprzedzającym wykonanie przeciwuderzenia, dowodzenie odbywa się na ogólnych zasadach obowiązujących w operacji obronnej armii. Główny ciężar dowodzenia, wyrażający się w przygotowaniu dywizji drugiego rzutu operacyjnego i innych wojsk armii, wchodzących w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego, spoczywa na dowódcy i sztabie armii. W toku przeciwuderzenia punkt ciężkości w dowodzeniu zgrupowaniem przeciwuderzeniowym przesuwają się na dowódców dywizji, zwłaszcza gdy w zgrupowanie to wchodzi tylko jedna wzmocniona dywizja. Dowódca i sztab armii decydują jednak nadal w rozstrzygnięciu zasadniczych problemów przeciwuderzenia, jak np: w zakresie zwalczania podchodzących odwołów nieprzyjaciela, zwłaszcza operacyjnych, niszczenia nowo wykrytych środków napadu jądrowego, samolotów i śmigłowców szturmowych na lotniskach i lądowiskach, uaktualniania współdziałania oraz zapewnienia ciągłości materiałowo-technicznego zabezpieczenia.

Dowodzenie wojskami w toku wykonywania przeciwuderzenia na szczeblu armii odbywa się z zasady w oparciu o te same punkty dowodzenia, jakie są organizowane w operacji obronnej, to jest: SD, ZSD i TSD. Z tym, że na czas wykonania przeciwuderzenia dowódca armii może zorganizować WPD, rozwinięty na kierunku przeciwuderzenia w pobliżu SD dywizji zgrupowania przeciwuderzeniowego, z którego będzie dowodził przeciwuderzeniem w jego początkowym okresie, zwłaszcza gdy w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego wchodzi więcej niż jedna dywizja.

Dowódcy dywizji, wchodzących w skład zgrupowania przeciwuderzeniowego organizują dowodzenie wojskami podczas wykonywania przeciwuderzenia podobnie jak w natarciu, to jest z SD, WPD i TSD.

SD dywizji zgrupowania przeciwuderzeniowego na rubieży rozwinięcia do przeciwuderzenia powinno być czynne przed podejściem do niego wojsk.

x

x

x

Istota przeciwuderzenia w operacji obronnej armii polega na wykorzystaniu przez jej wojska raketowe, artylerię, śmigłowce bojowe i wojska lotnicze frontu ześrodkowanych uderzeń na nieprzyjaciela w rejonie /na kierunku/ jego włamania z równoczesną maksymalną aktywnością działań wojsk pierwszego rzutu operacyjnego, walczących w bezpośredniej styczności oraz wykonanie uderzenia zgrupowaniem sił drugiego rzutu operacyjnego i odwołów armii.

Przeciwuderzenie będące wyrazem aktywności i przełomowym momentem w operacji obronnej armii, może odegrać bardzo ważną rolę w wykonaniu zadań i osiągnięciu celu operacji. Oczywiście eksponowanie tylko i wyłącznie przeciwuderzenia w operacji obronnej nie byłoby słuszne, Przeciwuderzenia - mimo bezsprzecznego zwiększenia się jego roli - nie należy traktować jako celu samego w sobie, gdyż jest ono tylko jednym z wielu sposobów wykonania zadań w obronie. Należy je zatem rozpatrywać łącznie z innymi sposobami umożliwiającymi osiągnięcie celu operacji obronnej.

Cel przeciwuderzenia armii w operacji obronnej należy formułować adekwatnie do możliwości wojsk, zaistniałej sytuacji taktyczno-operacyjnej i warunków jego wykonania.

Kierunki wykonania przeciwuderzenia określa się stosownie do zamiaru dowódcy armii o prowadzeniu operacji obronnej, zaistniałej sytuacji, położenia wojsk / zwłaszcza drugiego rzutu operacyjnego armii/ oraz ich możliwości i czasu rozwinięcia do przeciwuderzenia. Kierunki i czas wykonania przeciwuderzenia powinny być zaskakujące dla nieprzyjaciela, a samo działanie wojsk dynamiczne, zdecydowane i prowadzone w wysokim tempie.

Doświadczenia drugiej wojny światowej udowodniły, że miejsca w których przeciwuderzenia były przygotowywane dokładnie i gdzie wykonywano je w odpowiednim czasie we wrażliwe miejsca ugrupowania nieprzyjaciela, tam odegrały one decydującą rolę w rozwiązaniu zadań polegających na odparciu i rozbiciu nacierających zgrupowań nieprzyjaciela.

BIBLIOGRAFIA:

1. "Armiejskaja oboronitielnaja operacija" posobije, izdatielstwo Akademii Tankowych Wojsk im. Malinowskogo, 1973 r., nr bibl.Pf 17362.
2. "Armiejskaja oboronitielnaja operacija" posobije, izdatielstwo Akademii Tankowych Wojsk im.Malinowskogo, 1979r.,nr bibl.PF 19351.
3. Gen.płk I.S. GLEBOW, "Podgotowka i wledienije oboronitielnoj operacji obszczewoj skowoj armii", posobije, izdanije ASG SZ ZSRR, Moskwa 1961 r., nr bibl. 09873.
4. płk K. KRASOWSKI, "Organizacja i prowadzenie operacji obronnej armii" Materiał szkoleniowy, wydanie ASG WP, 1975 r.,nr bibl.0244.
5. płk prof. dr K. NOŻKO, "Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego" - podręcznik, wydanie ASG WP 1980 r., nr bibl. 01003.
6. płk dr K. NOŻKO, "Organizacja i wykonanie kontrataku w obronie dywizji /DZ, DPanc/" - skrypt, wydanie ASG 1968 r., nr arch.040792.
7. płk J. NIEBUDKOWSKI, "Zasady, organizacja i prowadzenie operacji obronnej armii". Zbiór prac ASG nr 3 /52/ nr bibl.015269.
8. "Operacja zaczepna i obronna armii". Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych, cz.III, wydanie Sztabu Generalnego 560/71, nr bibl.015057.
9. "Operacja obronna armii". Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego nr 4 /104/ 1971 r., nr bibl. 015045.
10. płk dr S. OLEKSIŃSKI, "Niektóre zagadnienia pracy sztabu armii w operacji obronnej". Zbiór prac ASG nr 3 /52/, nr bibl. 015269.
11. gen.lejtn. B.J. PIETRENKO "Osnowy i podgotowlenije i wledienije oboronitielnoj operacji obszczewoj skowoj armii", izdatielstwo Wojennoj Akademii im. Frunze, 1967 r. nr bibl.012259.
12. gen.mjr W.G. POPOW, "Kontrudar w sowremiennych operacijach". Wojennaja Myśl nr 7 1975 r.
13. "Użycie wojsk raketowych i artylerii w walce i operacji", wydanie MON, 1977 r., nr bibl. 018412.

Wydrukowano w 50 egz.

Egz.nr 1-50 Bibl.Nauk DZS

wyk. płk Krasowski

ppłk Kordas

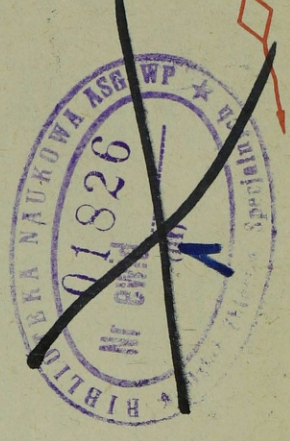
Druk A.W.

Druk ASG WP nr 071/0324/WW

Kor.EA

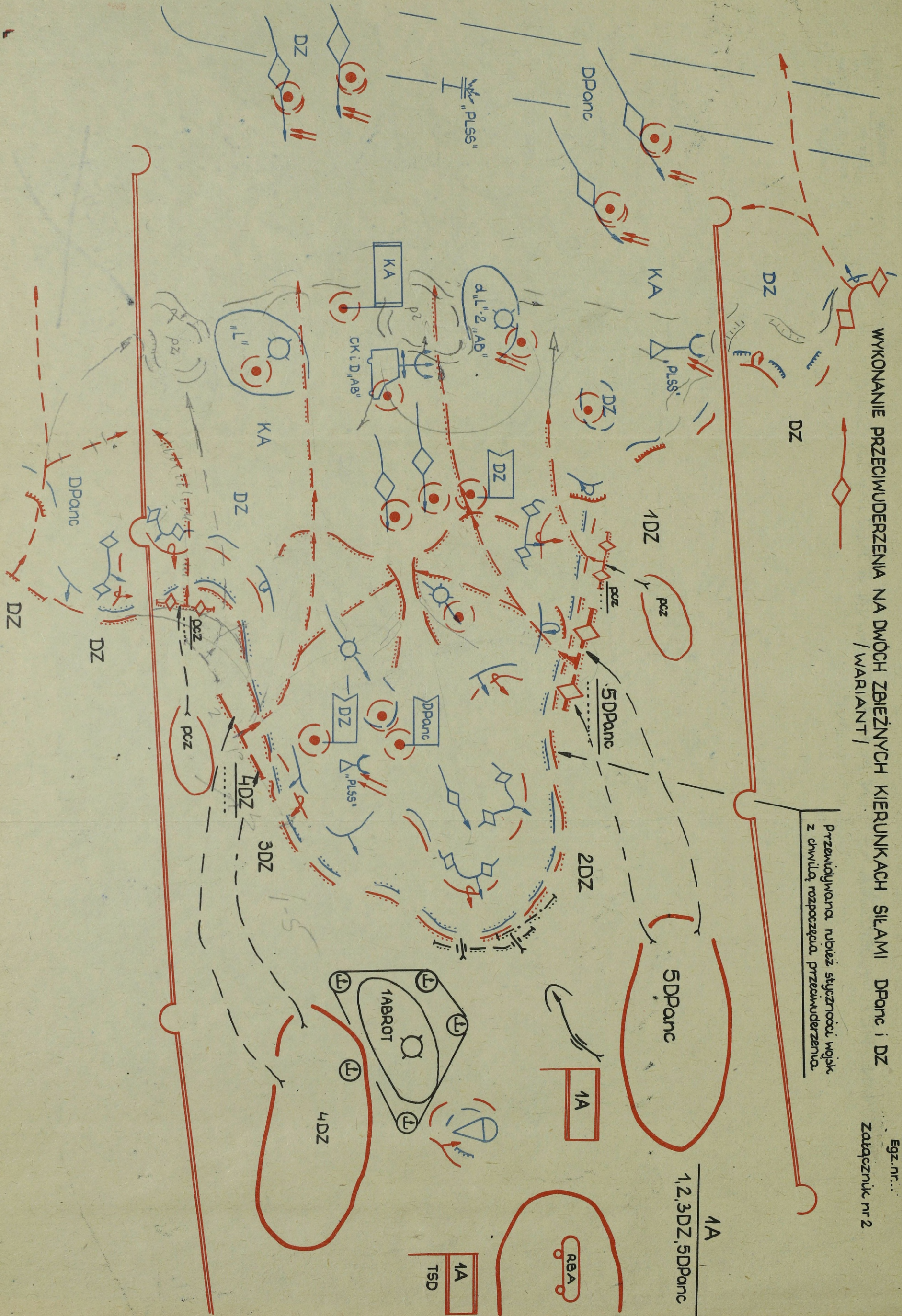
WYKONANIE PRZECIWIUDERZENIA NA JEDNYM KIERUNKU SILAMI JEDNEJ DYWIZJI (DPanc)
/ WARIANT /

Egz. nr...
Wklejka. 1 do poz. 0324/mm
Załącznik 1

WYKONANIE PRZECIWUDERZENIA NA DWÓCH ZBIĘŻNYCH KIERUNKACH SIŁAMI DPanc i DZ / WARIANT 1

Przewidywana rubież styczności wojsk z chwilą rozpoczęcia przeciwuderzenia

1A
1, 2, 3 DZ, 5 DPanc

1A
TSD

14-04-1980
ARCHIWUM 77 EV

Wklejka 2 do poz. 0324 | ww
Załącznik 3.

WYKONANIE PRZECIWDZERZENIA ZE SKRZYDŁA I OD CZOŁA
/WARIANT/

